Doğan Kardeş

Temmuz 1963 ★ 125 Kuruş

Mehmet Ali & Akşamsefası

HAYVAN DOSTLARI

Bahar Bayülgen

Ahmet Kalın

Mehveş Ergin

Emre Can

Ayşen Edis

Selma Öztürer

Ömer Ketenoğlu

Güldal Gürer

Ümit Aras

Birsel Meral

Sema Bozkurt

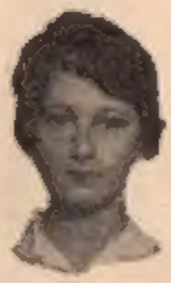
İclal Arpınar

İlhan Öztürk

Serdar İnal

Vedat Bozkurt

Buket Kam

Doğan Çeliktürk

Bağlan Özcivril

Enver Özsan

Doğan Kardeş
ÇOCUK DERGİSİ

Sayı : 532 Temmuz 1963

•

Kuruluşu: 23 Nisan 1943

Fiatı: 125 kuruş

•

Aylık çocuk dergisi ✱ Sahibi: Kâzım Taşkent ✱ Yazı işlerini fiilen idare eden: Vedat Nedim Tör ✱ Yazı İşleri bürosu: Galata, Kuledibi, İlkbelediye Caddesi, Küçükhendek sokağı No. 27, Kat 1 ✱ Mektup adresi: Posta Kutusu: 217 Beyoğlu ✱ Yazı İşleri için telefon: 44 74 37 - 44 05 39 ✱ Abone, posta ve banka havaleleri ve her türlü siparişler, Divanyolu Kadırgalar Caddesi No. 7 de Doğan Kardeş Yayınevine yapılmalıdır ✱ Yayınevi ile mektuplaşma adresi: P. K. 1146 İstanbul ✱ Yayınevi telefonu: 27 34 54 ✱ Abone şartları: 12 sayı hesabiyle yıllık 10 lira ✱ Yurt dışı iki misli ✱ Adres değişikliği için 50 kuruşluk posta pulu gönderilmelidir ✱ Gelen yazılar, resimler basılsın basılmasın sahibine geri verilmez ✱ Basıldığı yer: Tifdruk Matbaacılık Sanayii A. Ş. Basımevi

Dergimiz «Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Doğan Kardeş Dergisi ve kitapları
YAPI ve KREDİ BANKASI
nın kültür hizmetlerinden biridir.

Acele Etmeyin!

Doğan Kardeş'in Tatil Yarışmalarına, yazılar, şiirler, resimler, karikatürler gelmeye başladı. Kardeşlerimizin bu candan ilgilerine çok seviniyoruz. Yalnız tatilin bitmesine daha üç ay var. Yani Eylül sonuna kadar. Onun için yazılarınızı, şiirlerinizi, resimlerinizi, karikatürlerinizi göndermekte bu kadar acele etmezseniz iyi olur.

Bol bol çalışın, bol bol yazın, çizin ama, yazdıklarınızı, çizdiklerinizi göndermekte bu kadar sabırsız olmayın. Çünkü önünüzde daha çok vakit olduğu için, daha birçok şeyler göreceksiniz ve daha birçok şeyler yaşıyacaksınız. Belki bunlar sizi o kadar heyecanlandıracak ki, onlar hakkında yazacağınız hikâyeler, yazılar, şiirler, yapacağınız resimler, karikatürler o vakte kadar yazdıklarınızın en iyileri olacaklar. Yalnız acele etmeyin dedikse, yan gelip oturun, yazmayı, çizmeyi son günlere bırakın demedik! Her gün yazın, çizin, fakat yazdıklarınızın, çizdiklerinizin arasından en iyilerini seçip bize eylül ayı içinde gönderin !

■

BİR KARDEŞİMİZ SORUYOR

İzmir'den Metin Özyurt kardeşimizden hepinizi ilgilendireceğini sandığımız şu mektubu aldık. Bakın Metin kardeş ne diyor?

> *«Sevgili Doğan Kardeş, ben okumaya bayılıyorum, senin tavsiye ettiğin kitapları tatil boyunca bol bol okumak istiyorum. Annem ise, bana: «Oğlum şimdi tatil, dinlen, beynini yorma, okumayı bırak artık» diyor. Ne yapacağımı şaşırdım, kızım Doğan Kardeş sen bana bir akıl öret.»*

Sevgili Metin kardeş, annen seni çok sevdiği için tabii tatilde dinlenmeni istiyor. Yalnız doktor amcaların dediğine göre, günde birkaç saat okumak insanı hiç yormazmış, tam tersine dinlendirirmiş. Onun için sevgili anneciğine söyle hiç merak etmesin, üzülmesin, inanmazsa o da bir doktora sorsun. O vakit içi daha rahat eder, okumana kızmaz, sevinir. Kıymetli vaktini zararlı aburcubur kitaplar ve dergilerle israf etmek istemediğin için de seni ayrıca candan tebrik ederim.

TATİL POSTAŞI

Sevgili Doğan Kardeş,

Soğuk bir kış günü bahçeye çıkmıştım. Gezinirken ilerdeki bir ağacın karlı dalları arasından küçük bir serçe sıçrayarak geldi. Üşüdüğü halinden belli idi. Onun bu haline acıyarak eve koştum bir avuç yem alıp geldim. Serçe oradaydı. Elimdeki yemleri yere attım. Serçecik de, hiç korkmadan bana yaklaşarak yemleri çabuk çabuk yedi. Sonra, o minik başını kaldırarak memnun memnun öttü. Ve ufacık kanatlarını çırparak oradan uzaklaştı.

O günden beri her sabah bahçeye çıkıyor ve sevgili serçe arkadaşımın geri gelmesini bekliyorum.

Semiha SAĞLAM - ANTALYA

Sevgili Doğan Kardeş,

Ben senin İstanbulda, modadaki okuyucularından biriyim. Ama şimdi oralardan çok çok uzakta, Amerika'da, Massachusets eyaletinin Cambridge şehrindeyim. Burada bir yıl kalacağız. Televizyonda güzel programlar seyrediyorum. Bugün gene bir buçuk saat «Tarzan», yarım saat de «Winston Churchill» var.

Burada okula gidiyorum İngilizce öğreniyorum. Sınıfımda iki Türk, iki Holândalı, üç Fransız, iki Japon, bir Kübalı, altı Yunanlı, iki de Portekizli var.

Annem Harward üniversitesine gidiyor. Oraya Harward Yard diyorlar. Harward Yard'da çok sincap var. Bu sincapları çok sevdim.

Mehmet ARKUN - MASSACHUSETS

Sevgili Doğan Kardeş,

Seni ne kadar çok sevdiğimi bilemezsin. Bazan sende okuduğum hikâyeleri masalları, bize misafir gelen küçük arkadaşlarıma anlatıyorum. Onların da çok hoşlarına gidiyor.

Ben kedileri çok severim. Tavukları da severim. Evde dört tane kedimiz var. Yedi tane de tavuğumuz. Onların yemlerini, sularını sabah, öğle, akşam ben veriyorum.

Güldal GÜRER - ANKARA

Sevgili Doğan Kardeş,

Benim siyah bir kedim var. Her tarafı siyah. Yalnız göğsünde bir beyaz tüyü var. Sabahları odama gelip eliyle koluma vurarak beni uyandırıyor. Kucağıma alınca mırıl mırıl sesler çıkarıyor. Sıcak bir yer görünce de hemen uyuyor.

Feyyaz İBRAK - İSTANBUL

Sevgili Doğan Kardeş,

Evde yalnız sayılmam. Kitaplarımla başbaşayım. Ama derslerimi de hiç ihmal etmiyorum. Can sıkıntısından kurtulmak için en iyi çare okumaktır.

Aysen NARİN - İSTANBUL

* *

Sevgili kardeşler,

Yaz ayları boyunca bu iki sayfayı tatil postasına ayırdık. Burada bize yolladığınız mektuplardan ilgi çekici parçalar yayınlıyacağız. «Doğan Kardeş'e mektup» sayfasında da merak ettiğiniz konuları cevaplandıracağız. Bize gördüğünüz, yaşadığınız olayları yazın. Hepinize güzel, neşeli ve sağlık dolu bir yaz dileriz.

DOĞAN KARDEŞ

GAZİANTEP'den Meliha Mıdıklı kardeş bana çok kızmış. Hattâ darılmış bile. Şöyle diyor yolladığı mektupta:

«Sevgili Doğan Kardeş,

Size küstüğümü daha önceki mektubumdan anlamışsınızdır. Fakat geçen sayınızda (Bize Yazı Yollayan Kardeşlerimize) başlıklı yazıyı okuyunca sizinle biraz barışır gibi oldum. Çünkü anlıyorum ki «Atatürk» isimli yazım o kadar iyi değilmiş. Ama şimdiye kadar üç yazı yolladım. Şiirden başka hiç birini basmadınız. Belki de kızmakta haklı değilim. Fakat açıkça söylemek gerekirse yazıları basılan kardeşlere imreniyorum. Hevesli hevesli yazıyorum, basmıyorsunuz.»

Sevgili Meliha kardeş,

Elbette seni darıltmak istemezdim. Mademki en çok cevap vermemi istiyorsun, işte bu dileğini yerine getiriyorum. Ama sen de bana hak vermelisin. Yazıların gerçekten iyi değildi. Çalışmanı dikkatle takip ediyordum. Cümlelerin ekisi gibi yanlışlarla dolu değil. Gerçi yer yer bozuk kuruluşlar hâlâ göze çarpıyor. Örneğin mektubunda şöyle demişsin: **«Sonra ben size o kadar samimî davranıyorum ki, bilseniz eğer siz de bana böyle samimî davranın ölünceye kadar sizi unutmam.»** Cümlenin doğrusu şöyle olacaktı: **«Sonra ben size ne kadar samimî davranıyorum bilemezsiniz. Siz de böyle samimî davransanız ölünceye kadar sizi unutmam.»** Ama dediğim gibi böyle yanlışlar azalıyor yazılarında. Bunu düşünerek beğendiğim bir yazını bu sayıda yayınlıyorum. Artık iyice barıştık, değil mi! Daha çok çalışarak, heyecanlanmadan, özenle ve dikkatle güzel yazılar yaz, yolla. Gaziantep'deki arkadaşlarına Doğan Kardeş'i sevdirdiğin, bana aboneler bulmağa çalıştığın için çok teşekkür ederim.

★

İstanbul'da oturan kardeşlerden Filiz Başaran geçen yıl tatil resim yarışmamızı yaptığı güzel tablolarla kazanmıştı. Filiz Başaran geçen ay önemli bir kalb ameliyatı geçirdi. Ameliyatın başarıyla sonuçlanması ve Filiz kardeşin iyileşmesi beni çok sevindirdi. Ona sağlık dileyen bir mektup ve hediyeler yolladım. Filiz kardeş mektubuma cevap verdi. İnşallah çok yakında sağlığını tamamen kazanır. Filiz Başaran'a bütün kardeşler adına, geçmiş olsun diyor, bana yazdığı güzel mektuptan bir kısmını buraya alıyorum:

Sevgili Doğan Kardeş,

Gönderdiğin mektubu, güzel hediyeleri hastaneye getirdiler. Ne kadar sevindiğimi anlatamam. Sana hemen cevap yazmak isterdim. Ama elimde değildi. Öğütlerini tuttum. Şimdi daha iyi olduğum için evimdeyim. Biraz daha iyileşince yarışmana katılmayı düşünüyorum. Böyle dedim ama kalb ameliyatını anlatmak çok zor. Bakalım, bir deneyeceğim. Sevgili Doğan Kardeş, beni hastalığımda da unutmadığın için sana tekrar çok teşekkür ederim. En iyi dileklerimle saygılarımı sunarım. Vedat Nedim amcanın ellerinden öperim. Hoşça kal.

Filiz Başaran»

★

İstanbul'dan D. Güneş ve N. Güneş kardeşlerden aşağıdaki mektubu aldım:

«Sevgili Doğan Kardeş.

Biz Doğan Kardeşin küçük okuyucularıyız. Dergide «Hayvan Dostları» sayfasında bizim gibi küçük kardeşlerin resimleri çıkıyor. Biz iki kardeşiz. Bizim de bu köşede resmimizin basılması için ne yapmamız gerektiğini sayın ile sorarız.»

Sevgili Güneş Kardeşler,

İyi ki sordunuz. Ben de bütün küçük okuyucularıma bu konuda bazı şeyleri hatırlatmak istiyordum. Hayvan Dostları köşesinde hayvanları seven her kardeşin resmi çıkabilir. Bana adını, soyadını ve vesikalık bir fotoğrafını yollaması yeter. Yalnız dikkat edin. Fotoğrafınız soluk, bulanık ya da çok küçük olmasın. İyi çekilmemiş fotoğraflar basılınca öyle fena duruyor ki, onları koyamıyoruz. Sonra adınızı soyadınızı ayrı bir kâğıda yazsanız bile fotoğrafın arkasına da yazmayı unutmayın.

İşte böyle Güneş kardeşler, yukarıda anlattığım gibi birer fotoğrafınızı yollarsanız onları sıraya koyar, Hayvan Dostları köşesinde memnuniyetle yayınlarım. Hoşça kalın.

BİR KİTABIN HİKÂYESİ

SU BEBEKLERİ

Çocuk edebiyatındaki ölümsüz eserlerden biri nasıl doğdu? Ünlü İngiliz romancısı Charles Kingsley'in küçük oğluna verdiği söz :

Üstü başı kapkara, kurum içinde bir çocuk! Dik yamaçtan nehre doğru sendeliye sendeliye yürüyor. Ah bir defa suya ulaşabilse! Buz gibi berrak sulara atabilse kendini! İşte ancak o zaman temizlenebilecek belki de. Tertemiz olmanın tadını tadacak. Hem de ömründe ilk defa! Kendini bildi bileli hep is, kurum toz toprak içindeydi. Bacalara çıkıp terrizlerdi onları, ama bunca yıldır temizleyemediği birisi vardı: Kendisi! Yıkanıp temizlenmek unutamıyacağı bir değişiklik olacaktı, hep birbirinin aynı günler yaşıyan çocuk için.

Acaba insan, yorgunluktan sıcaktan şişmiş ayaklarını buz gibi suya sokunca neler hissederdi?

Bunları okuyunca, Su Bebekleri romanının kahramanı Tom'u hatırladınız değil mi? Hani şu tepeden tırnağa kuruma bulanmış minik baca temizleyicisini? Suya girince su bebeği oluveren o çocuğu tanımıyor musunuz? Çok yazık! Tez elden o kitaba baş vurun.

Bayan Sana yapılmasını istediğin gibi yap'la Bayan senin yaptığın gibi yapılmış'ın nasıl kimseler olduğunu anlamak için elinizden bırakamıyacağınız bir roman bu. Hayal dünyanızda silinmez izler bırakacak daha neler, neler var burada! Sudaki şato, Tom'un tatlı afacanlıkları!

Çocukların heyecanla, bir solukta okuduğu bu kitap, verilen bir sözü yerine getirmek amacıyla yazılmıştır.

Bir din adamı olan Charles Kingsley aynı zamanda iyi bir yazardı. Bir süre Cambridge'de araştırmalar yaptıktan sonra 1882 de kendi kilise bölgesine döndü.

Bir ilkbahar sabahı, Kingsley ailesi kahvaltılarını bitirmişler masa başında tatlı tatlı konuşuyorlardı.

Bir ara bayan Kingsley'nin aklına bir şey geldi :

«Charles» dedi, «Sen şu Grenville'in kitabını ne zaman yazacaksın?» «Ne kitabı? Grenville daha okuma yazma bilmiyor ki! Kitabı ne yapacak?»

Karısı tatlı tatlı gülümsedi. «Hani ona bir kitap yazacaktın? Ne çabuk unuttun! Öbür çocukların hepsine birer kitap yazdın. Biliyorsun Grenville'in kitabı filân yok. Üstelik söz de vermiştin. Hatırlasana!»

Kingsley başını salladı. Masanın öbür ucunda oturan en küçük oğluna bakıyordu. Çocuk da dikkat kesilmiş, söylenenleri anlamağa çalışıyordu.

Kingsley, «Haklısın» dedi.

«Yunan efsanelerini istediğim «Kahramanları» yazdığımda kitabı Rose, Maurice, Mary'ye ithaf etmiştim. O zaman Grenville bebekti. Onun adını katmamıştım oraya.»

«Ama onun için ayrı bir kitap yazacağını söylemiştin. Şimdi artık aklı ermeğe başladı. Hikâye dinlemeğe bayılıyor. Şimdi söyle bakalım ne zaman yazıyorsun?»

Charles Kingsley, bir süre derin düşüncelere daldı. Sonra birden yerinden fırlayıp kimseye bir tek kelime söylemeden çalışma odasına koştu. Kapısını kapatıp, masa başına geçti, kâğıdını kalemini çıkardı. Şaşılacak kadar kısa bir zamanda kafasında bir hikâye çekirdeği meşisi verdi.

Hikâyede sonradan sevimli bir çocuk olan, eğitilmemiş bir hayvanın başından geçenler şakacı bir dille anlatılmaktadır. Yazarın çocuklarına olan sevgisi, zamanına göre hayli ileri sayılan çocuk eğitimi alanındaki düşünceleri (Sopayı ihmal etmek çocuğu şımartmak demektir, fikrinin geçerlikte olduğu bir zamanda o cayak cezasına

şiddetle aykırıydı.) ve insanın gerçek mutluluğa ancak vicdanının sözüne uyunca erişebileceğine sonsuz inancı, birbirine kaynaşmış, ortaya unutulmaz bir çocuk romanı çıkmıştır.

Kingsley hikâyeye başladı ve büyük bir hızla aklındakileri kâğıt üzerine aktarmağa başladı.

Yarım saat sonra kalemini bırakıp yerinden kalktı. Önündeki desteyi götürüp karısının önüne bıraktı.

«Bak, bak, Fanny» diye kekeledi. Çok heyecanlı olduğu zaman biraz dili tutulurdu. «Bak Grenville'in kitabının birinci bölümü: (Su bebekleri), Karada yaşıyan bir çocuğa Peri Masalı koyacağım adını.»

Grenville'e hikâyeyi okudular çocuk kendinden geçerek dinledi. Küçüğün yüzündeki sonsuz mutluluğu gören baba iyi bir şey yazmaya başladığına iyice inandı ve işine dört elle sarıldı.

Kitap ilerledikçe gezip gördüğü yerlerdeki anıları, izlenimleri, kitaplarda okudukları, yaşantıları, hayal gücünün yarattığı şeyler, eskiden beri büyük bir ilgiyle incelediği tabiat ana, balıklar, kuşlar, böceklerin ilginç hayatı, kayalar, ırmaklar, mümkün ve olmıyacak maceralar yer aldı. Bütün bu ilgi çekici olaylar, tabiat kuralları ve gerçeklerle kaynaşıvermişti.

Ama görünüşte bir peri masalıydı. Romanın kahramanı Tom, kimsesiz bir baca temizleyicisidir. Bir gün çalıştığı zengin bir konakta uyuyakalır. Bu arada su bebeği oluvermiştir. Her bakımdan karada yaşıyan çocuklara benzemektedir ama solungaçlar ve su içinde yaşamaya elverişli bazı organlar gelişmiştir vücudunda. Alis'in Harikalar Ülkesindeki Maceraları kadar ün salmış tatlı, heyecanlı şeyler geçer bu su bebeğinin başından.

Bu güzel serüvenler, geçen yüzyıldanberi yeryüzündeki milyonlarca çocuğu eğlendiriyor. Çocuklar su içinde birer balık gibi yaşamayı çok severler de ondan. Sıcak havalarda toz toprak içinde çalışan, oynayan küçük çocuklar şöyle serin sulara atlayıp, gölgeli derinliklerde dolaşmayı, hem serinlemeyi, hem de tertemiz olmayı ne kadar isterler. Charles Kingsley, «Su Bebekleri» ni yazarken hep bunları düşünmüştü. Grenville de karada yaşıyan bir çocuktu ama denizi, ırmakları, gölleri çok seviyordu. Sonra tabiatı bütün güzelliğiyle öğrenmesi gerekiyordu.

Kingsley kitabı seve seve yazıyordu. Çarçabuk bitirdi. 1863 de kitap şeklinde yayınladı. Bir yıl sonra da tefrika edildi. Böylece küçük oğlu, Grenville Arthur Kingsley'e verdiği sözü yerine getirdi. Üstelik çocukları büyüleyen ölümsüz bir roman da doğdu.

CHARLES KINGSLEY

Charles Kingsley 12 haziran 1819 da İngiltere'de Dewonshire'de doğdu. 23 ocak 1875 de yine İngiltere'de Hampshire'de öldü. Öğrenimini Londra'da yaptı. Cambridge üniversitesini parlak bir başarıyla bitirdi ve din adamı oldu. Daha sonra Hampshire'de Eversley bölgesinin din işleri başkanlığına atandı. Bir yandan da çeşitli kültürel faaliyetlerle uğraşıyordu 1860 tın 1869'a kadar Cambridge üniversitesinde Modern Tarih Profesörlüğü yaptı Bir ara Kıraliçe Viktoryanın özel papazlık rütbesine bile erişti.

İngilteredeki sosyal devrim hareketlerinin en ateşli destekleyicisiydi, Kendisi bizzat katılıyordu bunlara. Omrünün büyük bir kısmını işçilere iyi çalışma şartları sağlanması için harcadı

Su bebekleri'nden başka, şiirleri ve romanları da vardır Ayrıca çeşitli dergilere devamlı olarak makaleler de yazmıştır

İlk romanı olan Yast 1848 de yayınlanmıştır. Sanat bakımından iyi bir eser değildi ama yazarın, işçilerin toplum hayatı ve din kanunlarındaki problemlerine olan derin ilgisini göstermesi bakımından önemliydi. Alton Locke, Hypatia, İki Yıl Önce, Glaucus ve Westward Ho romanlarının başında gelir. «Aziz'in Trajedisi» adlı bir de oyun yazmıştır. Eski Yunandaki kahramanları anlatan «Kahramanlar» adlı romanı zaman denilen titiz eleştirmenin bile kolay kolay eskitemediği bir eserdir.

Mehmet Ali & Akşamsefası

Tatil Tehlikeleri

Sevgili Doğan Kardeş Okuyucuları!

İşte nihayet büyük tatile kavuşmuş bulunursunuz. Haziran ayı içinde sınava girmek zorunda olanlar da artık sıkı çalışmalardan ve sınav kapılarında heyecan çekmelerden kurtulup rahata erdiler. Hepinizin ders yılını başarı ile bitirmiş olmanıza Doğan Kardeş candan diler!

Artık bol bol dinlenmek ve eğlenmek hakkınızdır. Yaz mevsimi size bu bakımdan pek çok imkânlar hazırlamaktadır. Günlerin uzun, havanın sıcak ve güneşli olması ne büyük kolaylıklar sağlar. Hafif, rahat elbiselerle sabahın erken saatlerinden akşamın geç vakitlerine kadar temiz havada dolaşabilir gününüzü dışarda geçirebilirsiniz. Kırlar, ormanlar, deniz, göl veya akarsu kenarları çeşitli eğlencelere katılmanız için sizi bekliyor sanki... Birçoklarınız belki yazları şehir dışındaki sayfiye yerlerine taşınmış veya bir akrabanıza misafir gitmişsinizdir. Bir kısmınız ise daha uzak yerlere, seyahate çıkar değişik yerler görürsünüz. Her zamanki evlerinde kalanlarımız da her halde haftada en az bir gün gezmeye gidersiniz, diğer günler ise arkadaşlarınızla yakındaki bir çocuk bahçesinde veya varsa kendi bahçenizde oynar, hoş bir vakit geçirirsiniz.

İşte sevgili okuyucular, Doğan Kardeş size bugün, tatil aylarında karşılaşabileceğiniz tehlikeleri hatırlatmak istiyor. Okuldan uzak kalan bir çocuk için ilk hatıra gelebilen tehlike, disiplinli ve planlı bir yaşayıştan ayrılması, gününü gelişigüzel bir şekilde geçirmesidir. Elbette ki tatil sırasında bir insanın çok sıkı bir düzene uyması beklenemez, çünkü bir insanın dinlenebilmesi için gevşek ve rahat bir şekilde yaşaması lâzımdır. Fakat bu gevşeklikte de fazla ileri

★ Tatil Yarışmaları için gözlerini dört aç, güzel konular seç ★

gitmek doğru olmaz, belki tatilin ilk günlerinde böyle âvare bir hayat hoşunuza gidebilir, ama bir zaman sonra günlerinizi nasıl geçireceğinizi aşağı yukarı plânlamanızda fayda vardır. O zaman tatilinizden daha iyi istifade edebilir, günlerinizi daha verimli ve eğlenceli geçirebilirsiniz. Meselâ yazın güneş erken doğar, geç batar ve günün en güzel zamanları ortalığın biraz serin olduğu sabah ve akşam vakitleridir. Buna karşılık öğle üzeri insana sıkıntı veren bir sıcak hüküm sürer. İşte bunu gözönünde bulundurarak sabahları erken kalkıp öğle üzeri yemek yedikten sonra biraz yatağınıza uzansanız ve mümkünse 1-2 saat uyuyabilseniz akşamın serinliğinde diri ve canlı olur bu güzel vakti daha hoş bir şekilde geçirebilirsiniz. Pek tabii her evdeki özel yaşayış şekline ve ailenin programına göre bu günlük plân biraz değiştirilebilir. Ayrıca günün herhangi bir saatinde geçmiş ders yılı veya gelecek yıla ait ders kitaplarını biraz gözden geçirseniz öğrendiklerinizi unutmak tehlikesini de önlemiş olursunuz.

Unutmayınız ki tatil her şeyden evvel sizi dinlendirmeli ve sağlığınıza faydalı olmalıdır. Fazla çalışmak nasıl insanı yorar kuvvetini tüketirse, eğlencenin fazlası da ziyanlıdır. Bu yüzden spor yaparken, gezerken, eğlenirken daima ölçülü olunuz, hiçbir şeyde aşırı gitmeyiniz. Bütün bir günü plâjda geçirmek, saatlerce güneşte kalmak veya sudan çıkmamak, durup dinlenmeden bisiklete binmek, sabahtan akşama kadar koşmak, atlamak, top oynamak sizi zayıf düşürür, vücudunuzun hastalıklara karşı koymak gücünü kırar. Onun için günün belli saatlerini oyuna, spora, belli saatlerini dinlenmeye, bir kısmını da okumak, yazmak, hesap yapmak, resim yapmak, resim veya müzik gibi kafayı çalıştıran ve şüphesiz ki aynı zamanda da eğlenceli olan çalışmalara ayırmalısınız.

Deniz banyolarına başlamadan önce kendinizi denize ve güneşe yavaş yavaş alıştırınız. Güneşte birdenbire fazla kalmak vücutta tehlikeli yanıklar meydana gelmesine sebep olur. Üstelik bunlar insana fazlasiyle acı da çektirir. Güneşte çok ısınmış bir insanın birdenbire soğuk suya atlaması da tehlikelidir. Bu âni sıcaklık farkına dayanamayıp ölenler pek çoktur. İyi yüzme öğrenmeden denizde fazla açılmayınız ve rastgele yerlerden denize girmeyiniz. Sığ ve dibi kayalık denizlere balıklama atlamayınız ve arkadaşlarınıza denizde tehlikeli şakalar yapmayınız. Her yıl denizlerde boğulan birçok insanları hatırlıyarak ona göre hareket ediniz.

Günün sıcak saatlerinde güneşte başı açık dolaşmak da tehlikelidir. Güneş çarpması yaz mevsiminde sık sık rastlanan olaylardan biridir. Güneş her ne kadar hayat ve sıhhat kaynağı ise de birçok hastalıkların artmasına, yayılmasına sebep olduğundan aynı zamanda sağlığımız için tehlikeler de doğurur. Meselâ bazı mikroplar yazın sıcağında gelişir, sinekler tarafından veya bu mevsimde pek bol yenen çiğ meyve ve sebzelerle insanlara aşılanırlar. Bu yüzden yazın bulaşıcı hastalık salgınlarına çok rastlanır. Tifo, Dizanteri Çocuk felci gibi. Bunlardan korunabilmek için aşı olmalı, yiyeceklerinizin temiz olmasına dikkat etmeli ve sineklere karşı mücadele etmelisiniz. Büyükleriniz ve aile doktorunuz size bu konuda daha geniş bilgi vereceklerdir herhalde. Ama siz de onların öğütlerini yerine getirmeğe gayret edin! Temizlik kurallarına uyun, iyi beslenin bol vitamin alın!

Yaz aylarında insanları ve hele çocukları tehdit eden tehlikelerden biri de trafik kazalarıdır. Bunlar herkesin gezmek, eğlenmek için yollara döküldüğü bu mevsimde çok artar. Kışın evlere kapanan irili ufaklı çocuklar yazın günlerini dışarıda ve bahçeleri yoksa sokaklarda oynayarak geçirirler. Bunların çok dikkatli olmaları gerektir. Bisikletle gezen çocuklar da trafik kurallarına uymalı, sağa sola saparken işaret vermeli, fazla hızlı gitmemeli ve trafik polisinin işaretlerine uygun hareket etmelidirler. Tabii bindikleri bisikletin sağlam olması, frenlerinin iyi tutması da

(Devamı S. 50 de)

Mehmet Ali & Akşamsefaşı

Büyük İnsanlar
4

SİBİRYA MELEĞİ

Elsa Brändström

Hazırlayan :
S. Türkis Noyan

SİBİRYANIN karla örtülü uçsuz bucaksız düzlüklerine akşamın alacakaranlığı çökmek üzereydi. Uzun tüylü bodur atların çektiği bir kızak gece bastırmadan Srjetensk şehrine varmak için ıssız yollarda hızla ilerliyordu. Kızakta atları idare eden seyisten başka, kürklere, battaniyelere sarınmış üç yolcu vardı ve bunların ikisi kadındı.

Ufukta şehrin yapıları görününce, yolcular hedeflerine yaklaştıklarını anlayarak rahat bir nefes aldılar. Fakat bu sırada gözlerine garip bir şey ilişti: İlerde, bembeyaz karların ortasında, sık sık gerilmiş dikenli tellerden ibaret yüksek bir çitle çevrili geniş bir alan uzanıyordu. Bu çitin bir yerinde büyük bir kapı ve kapının her iki yanında da uzun direkler üzerine kurulmuş nöbetçi kulübeleri vardı.

Yolcular kızağı kapının önünde durdurup, sarınmış oldukları battaniyelerden sıyrılarak yere indiler ve kapıya yaklaştılar. Kapının üzerindeki büyük bir levhada: «Srjetensk Harb Esirleri Kampı» ve «İçeri girmek yasaktır» yazıları okunuyordu. Fakat her iki tarafta kule gibi yükselen nöbetçi kulübeleri boştu ve kapının gerisinde de en ufak bir hayat eseri görünmüyordu. Yolcular önce birkaç defa seslendilerse de kampta gene bir hareket olmadı. Bu sefer yolcular zaten aralık durmakta olan kapıyı iterek açtılar ve içeriye girdiler. Çitin arkasında bir tek çadır, baraka veya kulübe görünmüyordu. Sadece karın içinde bir takım yassı tepecikler farkediliyordu. Bu tepeciklerin siperliğinde de belli belirsiz bir delikten yerin altındaki bir oyuğa giriliyordu. Yabancılar önce deliklerden birinin önüne gidip içeriye baktılarsa da karanlıkta hiç bir şey seçemediler. Nihayet kadınlardan biri: «Ben bu delikten içeriye gireceğim. Toprağın altında ne olduğunu merak ediyorum,» dedi. Yavaş yavaş birkaç kaba basamaktan bilinmeyen derinliklere inmeğe başladı. Arkadaşları da onun peşinden karanlık izbeye daldılar. Fakat ortalığı kaplamakta olan fena kokudan neredeyse nefesleri kesilecekti. Gözleri karanlığa alışınca bu havasız, ışıksız dehlizin kıyısında köşesinde birkaç mumun cılız bir alevle yandığını farkettiler. Bu ışık etrafı görebilmeleri için yetersiz olmakla beraber, gene de burada insanların yaşadığına bir delildi. Kulak kabartınca öteden beriden hafif iniltiler, hırıltılar ve solumalar da duyulabiliyordu.

Üç yolcu bu vahşî hayvan inine benzeyen yerde daha fazla duramadılar. Korkunç bir felâketle karşıkarşıya bulunduklarını anlayarak dehşet içinde kızaklarına döndüler. Bir an evvel bu kampın kumandanını bulup yardım istemek üzere atları dört nala şehre doğru sürdüler.

Srjetensk şehrinde oturmakta olan, Harb Esirleri Kampının kumandanı sabah karanlığında kapısını çalan yabancı misafirleri büyük bir hayretle karşıladı. Gelenlerin genci olan sarı saçlı kadın kendisini şöyle tanıttı: «Adım Elsa Brändströmdür. Petersburgdaki İsveç Büyükelçisinin kızıyım. Arkadaşla-

rmla birlikte Sibiryadaki Harb Esirleri Kamplarını geziyorum. Rus Hukumetinin izni ile burada yaşayan tutsaklara Isveç Kızılhaç Kurumunun gonderdiği hediyeleri dağıtıyoruz. Şimdi sizden Srjetensk Kampına girebilmek için izin almağa geldik »

Kumandan: «Buna imkân yok,» diye cevap verdi, «Kampta tifus salgını var. İçeri giremezsiniz.»

Genç Isveçli kadın: «Kampta salgın bir hastalık olduğunu biliyorum,» dedi. «Asıl bunun için oraya gitmemiz gerekli. Çünkü hasta olan ve acı çeken insanların daha çok yardıma ihtiyaçları vardır. Biz beraberimizde tutsaklar için giyim eşyası, battaniyeler ve yiyecekten başka ilâçlar da getirdik. Bunlarla belki birçok insanı sefil bir halde ölmekten kurtarabiliriz.»

Kumandan Elsa Brändström'u bu tehlikeli işten vazgeçirmeğe çalıştıysa da başaramadı. Genç kadın hastalığa yakalanmayı göze alarak arkadaşları ile birlikte esir kampına döndü. Bu sefer yanlarına petrol lâmbaları da aldıklarından yeraltı mağaralarının içini aydınlatabiliyor, her şeyi olduğu gibi görebiliyorlardı. Üç Isveçli o gune kadar birçok esir kampları gezmiş çok hasta, aç, sefil insan görmüş, acıklı sahnelere alışmışlardı. Fakat gene de karşılaştıkları feci manzara karşısında bir an sarsıldılar: Yeraltına oyulmuş geniş bir mahzende, pisliklerin, çöplerin arasında yüzlerce insan vücudu yanyana, altalta, üstüste serilmiş yatıyordu Altlarında ne bir şilte, ne bir ot minder, üstlerinde ne bir yorgan ne de ince bir battaniye vardı. Sibiryanın dondurucu soğuğuna karşı bitkin, hasta vücutlarını koruyabilecek kalın elbiseleri bile yoktu. Bu insanların bir çoğu çoktan ölmüştü, bazıları ise ateşler içinde kıvranıyor, can çekişiyorlardı. Aralarında sağlam olanlar da soğuktan ve açlıktan o kadar zayıf duşmüşlerdi ki yerlerinden kımıldayacak durumda değildiler. Kampa bakan Rus askerleri ve nöbetçiler hastalığa tutulmak korkusu ile vazifeleri başından ayrılmışlar ve tutsakları kendi kaderlerine terketmişlerdi. Onlar da artık kurtulmaktan ümitlerini kesmişler ölumü bekliyorlardı.

Elsa Brändström bir an bile vakit kaybetmeden hemen işe giristi. Bol para ile şehirden işçi buldu, yeraltı mağaralarını temizletti, ilâçlattırdı, ölüleri dışarıya taşıtıp gomdurdü, hastaları karyolalara yatırttı. Kendisi de arkadaşı Bayan Heidenstam ile birlikte soğuğun —30° olmasına aldırmıyarak hastaların altına sermek için ot yataklar dıktı. Elleri soğuktan iğneye yapışıyor, çuvala her batırıp çıkarışta parmaklarının derileri parça parça kopuyor elleri kan içinde kalıyordu. Fakat genç kadınlar gene de işlerini bırakmıyorlardı. Böyle çalışarak kısa zamanda kamp sınırları içinde küçuk bir hastane kurulabildi ve getirtilen ilâçlar, çağırılan doktorlar yardımiyle hastaların tedavisine başlandı. Onceleri günde 20 - 30 kişi ölduğu halde gitgide ölenlerin sayısı azaldı ve 2 - 3 e düştü. Bahara kadar da salgın tamamen altedildi.

Elsa Brändström İsveçli bir generalin kızıydı. Babası Rusyada görevli iken, 1888 yılında Petersburg şehrinde dünyaya geldi ve hayatının ilk senelerini de burada geçirdi. Bu yuzden Rusçayı ana dili gibi konuşur ve Rus halkının özelliklerini gayet iyi tanırdı. Elsa sonraları ailesiyle birlikte tekrar İsveçe dön-

ÇOCUK
(Dilek için)

Senin gözlerine bakamam çocuk
Bir mavi bir yeşil bir eflâtun
Kirpiklerin yaşın yaşın ıslanır
Ürperir rüzgârından ufacık bir bulutun.
Bu uzun kirpikleri gozleri boncuk boncuk
Nereden aldın çocuk?
Senin ellerini tutamam çocuk
O kadar ince ki kırılıverir
Parmakların doğudan bir minyatür
Ellerine başka güzellik verir.
Bu minicik elleri parmakları ufacık
Nereden aldın çocuk?
Senin saçlarını okşayamam çocuk
Yasemin kokuları uçmasın diye
Altından telleri titreşir rüzgârla
Saçların masallardan hediye.
Başak rengi saçları bu telleri incecik
Nereden aldın çocuk?

SABİH ŞENDİL

dü ve orada okula giderek kendi ana dilinden başka Almanca, İngilizce ve Fransızcayı da öğrendi 1906 da babası Rusyaya Elçi olarak gönderilince Elsa gene Petersburg şehrine gitmek ve orada yaşamak imkânını buldu. O sırada Rusya Çar tarafından idare ediliyordu ve buyuk şehirlerde zengin ve asil aileler çok hareketli, eğlenceli bir hayat yaşıyorlardı. Elsa, babasının gorevi dolayısile bu hayata katılmakla, balolara, partilere, gezilere gitmekle beraber içinde tam bir mutluluk duymuyor, insanlara faydalı olabileceği ciddi bir görevin özlemini çekiyordu.

1914 de Avrupada Birinci Dünya Savaşı başlayınca birçok devletler kanlı boğuşmalar halinde birbirlerine saldırdılar İngiltere, Fransa, Rusya bir yanda, Almanya, Avusturya İtalya ve Osmanlı Devleti öbür yanda olmak üzere çetin bir savaşa girişilmişti. İlk harb yaralıları büyük şehirlerdeki hastanelere getirilince, zengin ve tanınmış ailelerin kadınlarında ve kızlarında gönüllü hemşire olmak modası başgösterdi. Bunlar kısa bir süre kurs görerek hasta bakımına ait en önemli bilgileri edindikten sonra hastanelere gidiyor ve orada yaralıların tedavisine yardım etmeğe çalışıyorlardı İsveç Elçiliğinden Elsa Brändström ve arkadaşı Ethel Heidenstam'da bu kurslara katıldılar ve hastanelerden birinde görev aldılar. İşte bu olay genç Elsa'nın hayatında önemli bir dönüm noktası oldu. Çünkü ilk defa olarak acı çeken, hasta, yaralı insanlarla karşılaşıyordu. Hastanenin bir koğuşu da yaralı harb esirlerine ayrılmıştı. Burası hastanenin en havasız, en karanlık yeri idi, kapıda iri yarı süngülü nöbetçiler bekliyordu. Ve kaba ot minderlerde yatan yaralılara en ufak ilgi gösterilmiyordu. Tedavileriyle uğraşan hekim de bu işten pek az anlıyordu çünkü aslında bir diş hekimi idi. Bu sebepten yaralılar boş yere acı çekiyorlardı. Bir çoğu yanlış tedavi yüzünden ölüyor, ötekiler de daha tam olarak iyileşmeden Sibiryadaki esir kamplarına gonderiliyorlardı Kış mevsimi bastırmış olmakla beraber, esirlerin ayaklarında sağlam bir postal sırtlarında kalın bir palto bile yoktu Bu halde gidecekleri yere varmadan yolda donarak ölecekleri şüphesizdi. Fakat Ruslar onlara düşman gözüyle baktıklarından bunu hiç umursamıyorlardı.

Elsa Brändström bu durumu değiştirmek için çalışmaya karar verdi, İsveç harbe katılmadığından, birbirine düşman olan devletler arasında bir köprü ödevi görebiliyordu. Almanya ve Avusturyadan Rusyadaki İsveç elçiliğine gönderilen yardım paralariyle harb esirlerine giyim eşyası ve ilâç satınaldı ve aralarında paylaştırdı. Fakat bu yardım denize düşen bir su damlası gibi idi. Elsa bunun için daha esaslı yardım imkânları aradı. O sırada harbin ilk senesi geçmiş, düşman devletler arasında ilk esir değiştokuşu başlamıştı. Sibiryadaki kamplardan memleketlerine gönderilen esirlerin anlattıkları ise o kadar korkunçtu ki, dinleyenler kulaklarına inanamıyorlardı. Bunun uzerine İsveç Kızılhaç Kurumu Rus Hükümetine başvurarak Sibiryadaki harb esirlerine yardım etmek istediğini bildirdi ve esirlerin ihtiyaçları olan eşyaları Kamplara gönderebilmek için izin istedi. Uzun tartışmalardan sonra nihayet 1915 sonbaharında izin çıktı.

İsveç Elçiliğine Almanya ve Avusturyadan gönderilen hediye paketlerini Kızılhaç kurumu adına İsveçlilerden ibaret bir temsilci heyeti Sibiryaya götürecek ve esirler arasında paylaştıracaktı. Bu önemli işi Elsa Brändström Üzerine aldı ve kış mevsiminin bastırmakta olmasına aldırmadan birkaç İsveçli arkadaşı ile birlikte uzun ve zorlu yolculuğa çıktı. Giyim eşyası, yiyecek ve İlâçlardan ibaret olan hediye paketleri vagonlara yüklenmişti, Özel bir tren bu vagonları Sibiryanın içlerine götürüyor, büyük şehirlerde vagonlardaki eşya kızaklara yükleniyor ve şehir dışında bulunan kamplara götürülüyordu. Elsa Brändström kamp kumandanına izin kâğıtlarını gösterip kendini tanıttıktan sonra esirlere vatandan gönderilen paketleri, mektupları kendi eliyle dağıtıyor, yüzlerce binlerce sefil insanı her hediyeye kattığı birkaç tatlı sözle sevindiriyor, onlara unutulmadıklarını, aileleri tarafından beklendiklerini, sevgi ile anıldıklarını söyliyerek umit ve gayret veriyordu.

Yardım kafilesi böylece şehirden şehire giderek bütün kampları dolaştı. Karşılaştıkları durumların en kötüsü Srjetensk esir kampında hüküm sürmekteydi. Burada hastane kurarak birçok esirleri sefalet içinde ölmekten kurtardığı sıralarda 1916 senesine girildi. Fakat yeni sene küçük fedakâr kafile için çok kötü bir olayla başladı. Elsa Brändström tifüse yakalanmıştı... Arkadaşları onu hastaneye yatırmak için trenle en yakın büyük şehre götürmek istediler, Fakat kardan yollar kapandığından yarıyolda kaldılar. Arkadaşları ateşler içinde yanan

HERKES GELECEĞİNİ KÜÇÜKKEN HAZIRLAR

Çocuklarını seven, onların geleceğini düşünen ana babalar, yavrularını Doğan Sigorta'nın tahsil ve çeyiz sigortalarına yazdırırlar. Çocuklar için hazırlanan bu sigortalara ne kadar erken başlanırsa elde edilecek istifade o kadar fazla olur.

ve şiddetli baş ağrılariyle kıvranan Elsayı bir kızağa yatırarak, kar ve tipiye rağmen kendi güçleriyle çekmek suretiyle gece yarısı şehre ulaştırdılar. Bu sefer de hastane Elsa'yı kabul etmek istemedi. Doktorlar, hastabakıcılar tifüse yakalanmaktan korkuyorlardı. Büyük güçluklerden sonra hastayı karanlık, küçük bir odaya yerleştirebildiler. Büyük bir mutluluk eseri olarak genç kadın hastalığı yenebildi ve ayakta durabilecek hale gelir gelmez yeniden çalışmaya başladı. Arkadaşlarına gülerek: «Artık tifüse yakalanmaktan korkum olmadığı için daha iyi çalışabilirim,» diyordu.

Elsa Brändstrom sadece esirlere yardım paketleri dağıtmakla kalmadı onların haklarını da savundu, kamplardaki yolsuzlukları, düzensizlikleri düzeltmek, esirlere kötü davranılmasını önlemek için uğraştı. Esirlerin boş zamanlarını değerlendirebilmeleri için kamplarda kitaplıklar iş atelyeleri kurulmasına önayak oldu. Kamplarda esirlerin bilgilerini arttırabilmeleri için kurslar açıldı, müzik, tiyatro toplulukları kuruldu, san'at gosterileri yapıldı ve gitgide esir kampları birer kültür merkezi haline geldiler. Boylece hem vatan hasretlerini unutabiliyorlar hem de ilerdeki hayatları için hazırlanabiliyorlardı. Bütün bu iyilikleri borçlu oldukları genç ve enerjik kadını da her zaman saygı ile anıyorlar, ondan «Sibirya Meleğin diye bahsediyorlardı.

Fakat bu durum uzun sürmedi. 1917 de çıkan Rus İhtilâli ile Çar hükümeti devrildi. Memlekette büyük bir karışıklık basladı. Bu yüzden harb esirlerinin durumu da sarsıldı. Sonbaharda Bolşevikler idareyi ele aldılar ve 1918 baharında da Almanya ile barış imzalandı. Artık esirler serbest sayılıyorlardı ve memleketlerine donebileceklerdi.

Yeni bir Ressam Kardeş

BEDRİ BAYKAM

Otağımızın kabiliyetli, sanatçı kardeslerin sayısı gittikçe artıyor. Nevbahar ve Neveser Aksoy kardeslerin güzel resimlerinin arkasından İdil Özerdem'in şiirleri kadar güzel resimleriyle karşılaştık. Yakınlarda bir küçük ressam kardeş daha bu sevindirici topluluğa katıldı: Bedri Baykam..

Bedri Baykam henüz altı yaşında. 2 yaşından beri resim yapıyor. İlk sergisini Mayısta Ankara Sanat Severler kulübünde açmış ikincisini de geçenlerde İstanbul'da Gen-ar kulübünde açtı. Çini mürekkebiyle resim yapmayı çok seviyor Bedri kardeş Öbür yandan sulıboya, pastel yırtma-yapıştırma resimler de yapıyor. Renkleri çok güzel yerleştirmesini biliyor, çizgileri hem temiz hem de ustalıkla çiziyor. Kovboyları pek sevdiği için hep hep onların resimlerini çiziyor. Ama gittikçe daha değişik konulara yönelecek herhalde.

Bedri kardeş gelecek yıl okula başlıyacak. Ablası Hülya Baykam Akokulun beşinci sınıfında. O daha çok şiir yazmaktan hoşlanıyor Doğan Kardeşin bu yılki Tatil Yarışmasına katılacak

Bedri Baykamın bu güzel sergisinden ötürü kutlar, ilerde değerli, yüzümüzü ağartacak bir sanatçı olmasını candan dileriz.

Doğan Kardeş

Fakat yeni devlet idaresi onlarla uğraşacak halde değildi. Demiryolları tahrip edilmiş olduğundan yüzbinlerce başıboş bırakılmış esir yaya olarak Sibiryadan vatanlarına dönmek üzere yola koyuldular. Artık kimse onlardan sorumlu olmadığından yiyecekleri de yoktu ve zaten açlık sıkıntısı çeken Rus halkı da onlara yardım edemiyordu. Bu yüzden esirler eskisinden daha güç durumlara düştüler. Elsa Brandström Rusyadaki karışıklıklara rağmen gene esirlerin yanına döndü onlarla beraber açlığa, sefalete katlandı ve haklarını savunmağa devam etti Bir seferinde asiler tarafından casus zannedilerek günlerce hapsedildi ve ölümle tehdit edilmek suretiyle askerî mahkeme tarafından yargılandı. Fakat Elsa bu tehlikeleri de atlattı ve kendi sabrı gayreti ve yılmayan azmi ile vatanlarına kavuşmak ümitlerini kaybetmiş olan esirlere örnek oldu, onlara teselli ve ümit verdi

Milletler Cemiyetinin uğraşmaları sonunda nihayet 1920 senesinde Sibiryada kalan harb esirleri vatanlarına gonderilince Elsa da onlarla birlikte Rusyadan ayrıldı. O sıralarda 32 yaşında idi. İleri görüşlü zeki kadın, bundan sonra esirlerin hırpalanmış vücutlarını ve ruhlarını tedavi etmek ve onları normal bir insan olarak ailelerine ve işlerinin başına yollamak için bir Sanatoryum kurmaya karar verdi. Bu tasarısı için gereken parayı sağlamak üzere Sibiryadaki harb esirleri arasında yaşarken gordüklerini anlatan bir kitap yazdı. Kitabın geliri ve dünyanın her tarafından gönderilen bağışlarla Saksonyada bir dinlenme ve tedavi evi kurdu Harbten donmüş olan askerler burada tedavi ediliyor, dinleniyor ve iş hayatına alıştırılıyorlardı. Ayrıca harbte ölen askerlerin çocukları için de bir yurt kurmak istiyordu. Bu maksatla Amerikaya gitti ve birçok şehirlerde konferanslar vererek bağışlar topladı. Bir sene sonra harb yüzünden sakatlanmış, zayıf kalmış, hasta veya kimsesiz cocukların tedavi gorebileceği, bakılıp yetiştirileceği Yurdu da açmağa muvaffak oldu. Elsa Brändström çocuklara yalnız sağlıklarını kazandırmakla kalmıyor, kaybettikleri ailelerinin de yerini tutmağa çalışıyordu Böylece kendini tamamen başka insanların mutluluğuna vermiş, kendi özel hayatından vazgeçmiş olan bu fedakâr kadın, nihayet 1930 yılında bir Alman bilginl ile evlenerek bir kız cocuğu dünyaya getirdi. Fakat kendi küçük ailesi dışında hâlâ eski harb esirlerinin dertleriyle ilgileniyor, onlarla mektuplaşıyor ve elinden geldiği kadar yardım etmeğe çalışıyordu.

1933 yılında Elsa Brändström Ulich, ailesiyle birlikte Amerikaya taşındı, çünkü Almanyada Nazi hükümetinin başa geçmesiyle kocası işini bırakmak ve memleketten ayrılmak zorunda kalmıştı Amerikada da Elsa boş durmadı, büyük bir mağazanın satış müdürlüğünü üzerine alarak ailesinin kalkınmasına yardım etti. Aynı zamanda kendisi gibi vatanlarını terkedip Amerikaya yerleşen bircok göçmenlere mağazasında iş vermek suretiyle de onlara çalışma sahası açtı, geçinmelerini sağladı.

İkinci Dünya Savaşı sona erip de Avrupada gene bir açlık ve sefalet devresi başlayınca, Elsa Amerikadan yiyecek paketleri göndererek elinden geldiği kadar faydalı olmağa çalıştı Protestan Kilisesi kendisine basvurup Almanyada bir Yardım Kurumunda çalışmasını teklif edince de hemen kabul etti. Yola çıkmak uzere bavullarını toplamak üzereyken ansızın hastalanarak 1948 yılında hayata gözlerini yumdu.

Derleyen : S. Turkis Noyan

BİLİYOR MUYDUNUZ?

BÜTÜN ARILAR SOKAR MI?

Hayır. Erkek arılar sokmazlar. Bunların kendilerini koruyucu herhangi bir silâhları yoktur. Yeryüzündeki çalışkan hayvanların başında gelen arılar arasında tembelleri de vardır. Evet, erkek arılar hiç çalışmazlar. Hattâ karınlarını bile doyuramazlar. Bunları da yavruları bakan işçi arılar besler.

★

FİLLER HORTUMLARIYLA MI SU İÇERLER?

Pek çok kimse fillerin suyu hortumlarıyla içtiklerini sanırlar. Gerçekte bunlar suyu hortumlarına alıp ağızlarına püskürtürler. Filler hortumlarını çeşitli işlerde kullanırlar. Ormanlardaki orta kalınlıkta ağaçları söktükleri gibi bazan canlarını kurtarmakta faydalanırlar hortumlarından. Fillerin hortumlarına su doldurup kendilerini yakalıyanların yüzlerine püskürttükleri de bilinen bir gerçektir.

KARAGÖZ OYNUYORUZ

Büyüyünce Ne Olacaksın?

Karagözcük — Babacığım bak sana ne getirdim?

Karagöz — O maşallah... Bunlar senin bahçelerinin ürünleri mi?

Karagözcük — Evet babacığım, benim saksı bahçelerimin.

Karagöz — Demek insan istedi mi saksıda bile domates yetiştirebiliyormuş

Karagözcük — İki hafta sonra biberlerimi de yiyeceksin, hepsi çiçekte.

Karagöz — Vallahi aferin sana, büyüyünce galiba sen zıraatçi olacaksın

Karagözcük — Çok istiyorum, çünkü bir şeye bakıp büyütmeyi çok seviyorum.

Karagöz — Sende bu bakım sevgisi varken, inşallah iyi bir baba da olacaksın.

Karagözcük — Çocuk yetiştirmek, domates yetiştirmek kadar kolay olmasa gerek.

Karagöz — Orası öyle ama, ister çocuk, ister domates olsun, asıl olan sevgi, bakım, sabır. Sende de bunlar maşallah bol bol var.

Karagözcük — Bir tat bakalım benim domateslerimi.

Karagöz — İyice yıkadın mı?

Karagözcük — Aaa, tabii bakasana pırıl pırıl, cilâlanmış gibi.

Karagöz — Ne de düzgün, yusyuvarlak hiçbir yarası, beresi yok. (Karagöz ısırır) Etli etli, âdeta çekirdeksiz. Ekşi de değil.

Karagözcük — Afiyet olsun babacığım. Domates çok şifalıymış.

Karagöz — Küçükken bize çiğ domates yedirmezlerdi, tifo korkusundan. Şimdi de aksine, yalnız çiğ yemeyi tavsiye ediyorlar.

Karagözcük — Şimdi tifoya karşı aşılanıyoruz da ondan. Çiğ domates A B C vitaminleri bakımından çok zenginmiş. Bol miktarda demiri ve fosforu da varmış. Demir kan yaparmış, fosfor da beynimizi kuvvetlendirirmiş

Karagöz — O maşallah senin de bilmediğin yok.

Karagözcük — Beynim iyi çalışsın diye bol bol çiğ domates yiyorum.

Karagöz — Senin galiba doktorluğa da merakın var.

Karagözcük — Öyle babacığım, doktorlukla zıraatçilik arasında sallanıyorum

Doktorluğu çok merak ediyorum Fakat ekmeğimizin buğdayını Amerika'dan almak zorunda kaldığımızı da düşününce, iyi bir zıraatçı olmayı istiyorum

Karagöz — Peki, söyle bakalım, bu domatesleri saksıda yetiştirmeyip de tarlada yetiştirseydin neler yapman gerekecekti?

Karagözcük — Gene aynı şeyleri babacığım! Diplerini çapalayacak, sularını vaktinde verecektim.

Karagöz — İyi ama taşıma suyla koca tarla sulanır mı?

Karagözcük — Evet! Bu hiç aklıma gelmemişti

Karagöz — Düşün, düşün, Tarlalar neyle sulanır?

Karagözcük — Ha, öyle ya, nasıl da aklıma gelmedi? Akarsularla elbette. Öğretmenimiz bir gün, «büyük ovalarımızı kuraklıktan kurtarmak için tabii kaynaklardan faydalanmalı, akarsuların önüne barajlar yapmalıyız» dedi.

Karagöz — Hah! Benim de sormak istediğim buydu. Kimler yapar barajları?

Karagözcük — Mühendisler! Şimdi anladım babacığım söylemek istediğini. «İyi ürün yetişmesi için mühendisler barajlar yapmalı. Ovalar sulanmalı» demek istiyorsun Peki ben şimdi ne olayım babacığım? Doktor mu, zıraatçi mi muhendis mi?

Karagöz — Bu memleketin o kadar çok zıraatçiye, o kadar çok doktora, o kadar çok mühendise, o kadar çok iyi yetişmiş insana ihtiyacı var ki, iyi bir şey ol da oğlum ne olursan ol

«ÇİTLEMBİK» ÇIKTI

İşte size yepyeni, şirin bir tatil kitabı. Charles Vildrac'ın yazdığı bu roman sevimli bir keçi yavrusunun başından geçenleri hikâye ediyor. Çitlembik adındaki bu keçi yavrusu sahibinin elinden kaçar, kurtulur. Ormanlarda, koylerde çeşitli hayvanlarla, insanlarla arkadaşlık eder. Öyle meraklı, güzel şeyler geçer ki başından şaşırır kalırsınız. Çitlembik'in kapağını da görünce çok beğeneceksiniz. Hemen alın okuyun. İsteme adresi: «P. K. 1146 - İSTANBUL».

Tilkinin Kuyruğunun Ak Yeri

EVVEL zaman içinde, yaşlı bir nine vardı. Kadın bir dağın eteğindeki minik bir kulübede tek başına yaşardı. Yalnızlıktan şikâyet etmiyordu ama, sürüsüne bakacak birinin olmaması belini büküyordu.

Koyunların yavrulama mevsimi yaklaşınca, köye inip bir yardımcı aramaya koyuldu. Baş vurduğu herkes işi olduğunu söyledi. Bütün gün akşama kadar kapı kapı dolaştıktan sonra, gene kulübesinin yolunu tuttu.

Hava soğuk, yerler çamurluydu. Ustelik sert bir rüzgâr da esiyordu. İhtiyar kadının dizlerinde kuvvet kalmamıştı. Hele bir de, yol kenarında kocaman bir kayaya rastlayınca hemen oracığa çöküverdi. Bitkin, ümitsiz, kolu kanadı kırılmış gibiydi. Kafa kara, ne yapacağını düşünürken birinin kendine, «Tünaydın teyze, nasılsın bakalım?» diye seslendiğini duydu.

Arkasına dönüp bakınca, kocaman bir ayının arka ayakları üstünde kalkarak kendine doğru geldiğini gördü.

«Canın bir şeye sıkılmış galiba. Ne oldu, neyin var?»

«Daha ne olsun... Akşama sabaha koyunlar yavrulayacak. Sürüye göz kulak olacak hiç kimsem yok. Koyün altını üstüne getirdim, bana yardım edecek birini bulamadım.»

«Vah! vah!» dedi ayı, «demek bu civarda kimse çobanlık yapmıyor. Ben bu işten hiç anlamam ama, eğer izin verirsen başarıp başaramıyacağımı bir deneyelim.»

İhtiyar bir süre hayvanı tepeden tırnağa süzdü.

Bir ayının çobanlık yapabileceğine hiç aklı yatmadı ama, hayvanın candan davranışı karşısında bunu açıkça söylemeye de utandı.

«Dur,» dedi, «sana ilkin birkaç soru sorayım. Anlat bakayım, bu işte tecrüben var mı?»

«Hayır» dedi Ayı, «yok ama seni memnun etmek için bütün gücümle çalışırım.»

«Pekâlâ bir de sesini duyalım. Koyunları nasıl çağıracaksın?»

Ayı yere oturdu. Başını havaya kaldırıp elinden geldiği kadar tatlı bir sesle:

«Hayır!» diye öyle bir homurdandı ki, kadın irkilerek yerinden sıçradı.

«Kusura, bakma, Ayı kardeş, kusura bakma seni alamıyacağım. Bu sesinle koyunlarımın ödünü patlatırsın sen.»

Yaşlı nine, tekrar yola koyuldu. Rüzgâr öylesine hızlanmış, sertleşmişti ki, çok geçmeden yine kuvveti kesildi. Oturup dinlenmeğe başladı.

Bu defa da arkasındaki ormandan bir kurt çıktı.

Kadını eğilerek selâmladıktan sonra:

«Yoruldun galiba?» dedi.

Nine de, «Sorma sorma, ayaklarıma kara su indi. Bütün gün koyün altını üstüne getirdim de bir çoban bulamadım» diye inildedi.

Kurtun ağzı sulandı. Dudaklarını iştahla yaladı.

«Çoban mı dedin? Bulamadıysan ben olurum çoban. Koyunlara çok meraklı-

...ir. İyi bakarım onlara. ... sonra, bu aralık yapa... başka işim de yok, eğer ...sen hemen seninle gel... »

...adının buna da aklı pek yatmamıştı, ama kendisine ...la başla yardım etmeğe ...işan bir hayvanı da kırmak istemiyordu.

Ona da sorular sormanın yerinde olacağını düşündü.

«Koyunlara tatlı tatlı türküler soylyebilir misin?»

«Türkü mü? Hem de istediğinden alâsını.»

Kurt kadının etrafında dolaşarak acı acı ulumağa başladı. Nine hemen eteklerini toplayıp yerinden kalktı Bir yandan olanca gücüyle koşuyor, bir yandan da avazı çıktığı kadar haykırıyordu

«Olmaz, olmaz,» diyordu, «sesin çok korkunç, işime yaramazsın!»

Çamurlara bata çıka, epeyce gitti. Ama artık dizlerinde bir adım atacak kuvvet kalmamıştı. Hemen yolun kenarına çöktü. Daha kendine iyice gelmeden karşısına bir tilki dikildi.

«Tünaydın Nine, bakıyorum çok üzgünsün, seni böyle kara kara düşündüren ne?»

Kadın ters ters:

«Sürüme goz kulak olacak birini aramaktan öldüm bittim. Koyde kimse bu işe yanaşmadı. Yolda birkaç dost seve seve yapacaklarını söylediyseler de onları da ben beğenmedim. Sesleri çok korkunç, çok çirkin.»

Tilki yan gözle kadına baktı.

«Ninecigim,» dedi; «Sana bir şey soyliyeceğim ama sakın bana kızma Ben senin bu derdine çare bulabilirim. Çobanlıkta büyük tecrübem var benim Civardaki bütün köylüler peşimi bırakmıyor. Çobanları olayım diye sıkıştırıp duruyorlar ama, sevmediğim kimselere hizmet edemem ben. Nedense sana birdenbire kanım kaynayıverdi. Seni boyle kederli görmeğe dayanamıyorum. Hatırın için sürülerine bakmayı üstume alırım. Artık bu yaştan sonra bir de koyunlarla mı canını üzeceksin. Biz, dostların, ne güne duruyoruz?»

Nine hayvana ters cevap verdiği için çok utanmıştı.

«Eksik olma,» dedi, «ama önce bir sosini duyayım...» Tilki usulca kadının yanına sokuldu. Başını omuzuna dayayıp:

«Ah ninecigim, dedi, hiç senin o tatlı sesinle boy ölçüşebilir miyim? O ılık bahar meltemini, kuş cıvıltılarını andıran sesleniş nerde, benimki nerde? Senin sesini duyup da büyülenmiyen bir tek yaratık var mıdır acaba?»

Ihtiyar kadın hoşlandı. Yanakları kızarmıştı:

«Yeter, yeter,» dedi, «bu kadar övme beni. Haydi düş peşime. Çobanım ol benim!»

Kadın, koyunlarını en güvenilir bir ele teslim ettiğinden içi rahattı. Erkenden yattı. Tilki, koyunlara bekçilik ederken o da renkli, renkli rüyalar görüyordu.

Ertesi sabah Tilki kapıyı vurarak kadını derin uykusundan uyandırdı. Iki gozu iki çeşme hüngür hungür ağlıyarak:

«Ah Ninecigim ah,» dedi. «Başımıza gelenleri sorma. O ayı var ya o ayı, geceleyin, gelip sürünün en semiz koyununu kaptı götürdü. Canımı dişime takıp savaştım ama, koca hayvanla başa çıkamadım »

Ninenin bu işe çok canı sıkılmıştı. Fakat tilki o kadar ağlıyor, o kadar dövünüyordu ki, her şeyi bırakıp onu avutmağa başladı.

«Bak, hele şuna bak. Ortada goz yaşı dokecek ne var sanki! Bir koyunun sözü mü olur? Savaşırken ya senin de başına bir şey gelseydi, ben ne yapardım, o zaman. Haydi sil gozlerinin yaşını da, olanları unut, Artık lâfını etmiyelim bunun »

Ertesi sabah tilki yine ağ-

EV SAHIBI OLMAK

Yapı ve Kredi Bankasının kumbarası ikramiyeli aile cuzdanı bir gun sizi de bir ev sahibi yapabilir. Şimdiye kadar Yapı ve Kredi Bankasından bir çok çocuğa apartımanı dairesi ve zengin para ikramiyeleri çıkmıştır.

lıya sızlaya geldı. Bu sefer de koyunlardan birini kurdun parçaladığını yana yakıla anlattı.

«Aldırma,» dedı Nine, «bunlar olagan şeylerdir. Haydi sen ışının başına dön. Meğer sen koyunları ne kadar da çok seviyormuşsun!»

Tilki iştahla ağzını şapırdattı.

«Gerçekten öyle Ninecığim.»

Tilki, her gün başka bir hikâyeyle kapıya geliyor, koyunlardan birinin daha eksildiğini haber veriyordu. Kadın da o hayvanın büyük üzüntüsünü hafifletmek için onu teselliye çalışıyordu.

Bir gün nine uyandığında daha ortalık karanlıktı. Sürünün durumu aklına geldikçe gözlerine uyku girmiyordu. Koyunlar birer birer eksiliyordu. Başladı ağlamağa. Akıllı bir kadındı bizim Nine. Ağlamanın, sızlamanın bir işe yaramadığını çok iyi biliyordu. Gözyaşlarını sildi. Kalktı, giyindi. Çaydanlığa su doldurup ocağa sürdü.

Bir bardak demli çay içince,

«Bak,» dedi, «şimdi iyice kendime geldim.» Tam ekmeğine yağ sürerken, Tilkiyi düşündü. Kendi kendine...

«Ne kadar da bencilim,» dedi, «o zavallıcık da benim kadar üzülüyor. Üstelik de her defasında canını türlü türlü tehlikelere atıyor. Bari şu bir tas sütü de ona götüreyim.»

Bahçeye çıktı. Gözleriyle çobanını araştırdı. Tilki uzakta, arkası dönük bir şeyler yapıyordu. Nine o tarafa doğru yürüdü. Artık iyice yaklaşmıştı. Bir dal çıtırdayınca Tilki yerinden fırladı. Pençelerinin arasında parçalanmış bir koyun duruyordu.

Tilki hemen bir ok gibi yerinden fırladı ve olanca gücüyle koşmağa başladı.

Nine hırsından elindeki süt kâsesini arkasından fırlattı. Sütler Tilkinin kuyruğuna döküldü ve sıçradı. O gün bu gün yalancı Tilkinin kuyruğunun ucu beyaz kaldı.

Kim Biliyor'un Cevapları

1. **Deniz yüzeyinde bir yerde. Su dolu bir kap ateşe konunca ısınır, içinde kabarcıklar belirir. Bunlar yüzeye çıkıp çatlarlar. Biz de buna «kaynama» deriz. İçlerindeki gaz halindeki su yani buhar havaya karışır. Su içindeki kabarcıklardaki buhar basıncı hava basıncına eşit olunca kaynama meydana gelir. Hava basıncı ne kadar azsa kaynama derecesi de o kadar düşüktür. Deniz yüzeyinde su 100° de kaynar. Bir dağın tepesinde, yükseklik sebebiyle basınç daha azdır. Bu yüzden de su, sıcaklığı 100 dereceye varmadan kaynar. Böylece su kaynadığı halde yumurta henüz pişmemişti. Bunun için dağın tepesinde yumurtayı pişinceye kadar kaynatmak daha çok vaktinizi alır.**
2. **Hayır. Kimyacılar suyu hidrojen ve oksijen gazlarının birleşmesinden meydana gelmiş renksiz bir sıvı olarak tanımlar. Göller, denizler ve diğer su kütleleri mavi görünür. Çünkü su molekülleri ve suya karışmış yabancı maddelerin parçacıkları üstlerine düşen güneş ışığından mavi ışınları yansıtıp tekrar bize gönderirler.**
3. **Dört gözlüdür. Bunlara işkembe, borkenek, kırkbayır ve şirden denilir.**
4. **Leonardo da Vinci. Bu büyük ressam günümüzün birçok teknik araçlarının ilk mucididir, denilebilir. Kuşların uçuşu ile ilgili olarak yaptığı araştırmalar uçağın bulunmasında çok yararlı olmuştur. Sinema makinesinin temeli olan «Hayal Kutusu»nu ilk defa bulan odur. İnsan vücudunun yapısı üzerinde çok değerli incelemeler yapmıştır. Mühendisliğin temeli olan Statik hesaplarını da ilk defa yapan insan gene bu büyük ressamdır. İleri görüşleri ve bitmeyen enerjisiyle Leonardo da Vinci yeni bir devrin yani Rönesans'ın öncüsü olmuştur.**
5. **Efsaneye göre, Endimyon adlı bir çoban dağda uyurken, ayışığı tanrıçası Selene ona âşık olur ve her gece görebilmek için ona ebedi uyku verir.**

Ağaç dostu Tarzan öldü

Manisa'ya giden herkesin daha önceden adını duyduğu ve tanışmak istediği bir insan vardı: Manisa Tarzanı. Asıl adı Ahmet Bedevi olan bu sevimli Manisalıya, hemşehrileri kılığından ve yaşayışından ötürü tarzan adını vermişlerdi. Gerçekten de Ahmet Bedevi aşağı yukarı kırk yıldanberi Manisa Yakınındaki «Spil» dağında bir kulübede yaşıyor, yaz ve kış üzerine şorttan başka birşey giymiyordu. Manisa tarzanı büyük bir ağaç dostu idi. Çocukları da çok severdi. Manisaya gelen izciler, öğrencilerle birlikte dağlara çıkar, yaşından umulmıyacak bir çeviklikle onlara öncülük ederdi.

İşte bu tuhaf kılıklı ama iyi yürekli insan 31 Mayıs 1963 günü aramızdan ayrıldı. Onun ölümüne hepimiz de Manisalılar kadar üzüldük. Çünkü Manisa tarzanı sadece iyi yürekli değil, aynı zamanda yararlı bir vatandaştı.

MANİSA TARZANI KİMDİ?

Tarzanın asıl adı Ahmet Bedevi'dir, demiştik. Ahmet Bedevi 64 yıl önce Bağdat'da bir şeyhin oğlu olarak dünyaya geldi. Gençliğinde bir kan davası yüzünden annesiyle babasını kaybedince Türkiye'ye geçti. Kurtuluş Savaşımız sırasında Maraş ve Gaziantep'de düşman ordularına karşı Türk milisleriyle omuz omuza savaştı. Gösterdiği yararlıklardan ötürü bir de İstiklâl Madalyası kazandı. Daha sonra Manisa'ya gelen Ahmet Bedevi bu şehri çok sevdi ve orada yerleşmeye karar verdi. Kendini kısa zamanda herkese sevdiren Tarzan o günden sonra Manisanın sembolü oldu. Belediye temizlik işlerinde ve bahçe işlerinde uzun yıllar çalıştı. Yıllarca her öğle hiç şaşırmaksızın ateşlediği topla şehre saatin 12 olduğunu haber verdi. Manisaya geldiğinde şehir kupkuruydu. Tarzan bütün caddelere, parklara fidanlar dikti. Onları özenle büyüttü. Şehir onun sayesinde yemyeşil oldu. Bu yüzden Manisalılar onu çok seviyorlardı. Bir lokanta yemeklerini bedava veriyordu. Elbise olarak da belibaşlı bir şey giymediğinden tarzanın masrafı yoktu. Aldığı küçük aylıkla yoksul çocuklara hediyeler dağıtıyordu. Bu iyi dostu kaybettiğimiz için çok üzüldük. Görüyorsunuz ağaçları ve tabiatı sevmek kimsesiz bir insana bile ne kadar çok dost kazandırıyor.

Manisalı iki kardeş bize, tarzanın ölümünden önce onu anlatan bir yazı yollamışlardı. Duranyıldız kardeşlerin bu mektubundan çocukların da bu iyi ve yararlı insanı ne kadar çok sevdiklerini anlıyacaksınız.

Sevgili Doğan Kardeş,

Manisaya yeni geldik. Evvelce ismini işittiğim ve resmini gördüğüm Manisa Tarzanını (asıl ismi Ahmet Bedevi) yakından tanıdım.

Tarzan bir müddet evvel kalbinden rahatsızlık geçirdiği için doktorlar dağa çıkmasına müsaade etmiyorlarmış. Bunun için şimdi vaktini; şehirde kitap, mecmua okumakla ve aramızda bize, öğretmenimizden de öğrendiğimiz, ağaç sevgisini ve kıymetini anlatmakla geçiriyor, yetiştirdiği ağaçlardan çocuklarım diye bahsediyor.

Emekleri ve dürüstlüğü dolayısıyle herkes tarafından sevilen Tarzan, çıplak gezdiğinden ve yemek yediği lokantalarda para almadıklarından her ay maaşını yoksul öğrencilere dağıtmaktadır.

Ağaç ve çocuk dostu Tarzanın yaşayışını diğer Doğan Kardeş okuyucularının da bilmesi için bu yazıyı yazdım ve kardeşim Engin'le birlikte Tarzanla çektirdiğimiz resmi sana yolladım.

Sevgilerimle

Erol Duranyıldız

Altın Çocuk

SAPAK söktüğünde Yüksel çoktan yataktan kalkmıştı. Üstünü başını giyindikten sonra ilk işi gidip Altın Çocuğa biraz şeker vermek olmuştu.

O gün çiftlikte bir bayram havası esiyordu. Öyle ya, kolay değil, bolgenin en ünlü binicisi o yılki yarışlarda bineceği atı Ahmet beyin harasından seçmeye geliyordu. Yüksel hariç herkes sevinçli, herkes telaşlıydı.

Çocuk da heyecanlı idi ama bambaşka bir sebepten. Altın Çocuğu kaybetmekten korkuyordu o. İçi içine sığmıyor, akşamı iple çekiyordu.

Altın çocuk saf kan bir arap atıydı. Çiftlikte doğup büyümüştü. Yüksel onu canı gibi severdi. Bunu büyük baba da biliyordu. Çocuk günün birinde atın kendisine hediye edileceğini umit ediyordu, ama büyük baba bu konuda en ufak bir şey bile çıtlatmamıştı.

Ünlü binici Yavuz beklediklerinden çok erken çıkageldi. Daha haraya gitmek için binecekleri arabaya atları bile koşmamışlardı.

Küçük arabaya Yüksel de bindi. Bir köşeye ilişip kara kara düşünmeye başladı. Ünlü bir binicinin, yarışlara, dedesinin atıyla katılması göğsünü kabartıyordu, ama Altın Çocuk gözünün önüne gelince ağlamaklı oluyordu.

Bir ara, binicinin etrafı seyretmesini fırsat bilip büyükbabasının kulağına, «Altın çocuğu satmıyacaksın değil mi?» diye fısıldadı.

Büyük baba,

«Bakalım» dedi. «Atlar nasıl? Bu sabah ahırın kapısını kapamayı unutmadın ya? Yavuz hepsini bir arada görmek istiyor. Bir dağıldılar mı toplaması güç olur.»

Yüksel hiç düşünmeden,

«Tabii» dedi. «Sürgüsünü çektiğimi iyice biliyorum.»

Sonra birden içine bir kurt düştü. Altın Çocuğun yanına gidip elinden bir sürü şeker yedirmişti. Hayli kaldığını hatırlıyordu. Aceleyle kapıya seğirtmişti. Bu arada avlunun kapısındaki tahta sürgüyü çekip çekmediğini iyice bilemiyordu. Büyükbaba bir gün önceden herkese açık bırakmamalarını sıkı sıkı tembihlemişti.

Binici Yavuzun Altın Çocuğu satın alma ihtimali Yükseli alt üst etmişti. Ondan başka hiç bir şey düşünemiyordu.

Üç gün sonra, Yüksel'in doğum günüydü. On iki yaşına basacaktı.

Uzun zamandır hep büyükbabanın, doğum gününde atı hediye edeceğini umuyordu. Kesin olarak inandırmıştı kendini buna. Birinci Yavuz en ummadığı bir zamanda çıkıp her şeyi alt üst etmişti. Büyükbaba iyi yürekli bir kimseydi ama çok da sertti. Onun ne yapacağını önceden kestirmek hemen hemen imkânsızdı.

Yükselle Altın Çocuk eskiden beri çok iyi anlaşırlardı. Huysuz, sinirli bir hayvandı. Yanına biri yaklaşınca hemen homurdanmağa, yerleri kazmağa başlardı. Yüksel onu kendine alıştırmak için nelere katlanmamış

tı! Ahırlarının etrafını çeviren tahta parmaklıklara abanıp saatlerce sessiz sesiz dururdu. Bu na günlerce devam etmişti. Daha sonra avluya girip ata her defasında bir adım daha yaklaşmaya başladı. Elindeki şekeri hayvana uzatırken sakin bir sesle de: «Altın Çocuk gel şekerini al!» derdi. Yelesini okşadığı gün, sevincinden göklere uçmuştu. Hayatının en unutulmaz, en tatlı anısı buydu. Bu başarıdan sonra atla iyice dost oldular. Artık At, çocuğu görür görmez parmaklığa seyirtmeğe başlamıştı.

Geçen kış tay terbiye edilmişti ama hâlâ idaresi çetindi. Eski huylarından pek vazgeçememişti. Büyükbabadan Altın Çocuğa binme izni koparmak için Yüksel ne uğraşmıştı?

Geziden döndükten sonra en büyük isteğine kavuşanların engin hiç rahatlığı ile şöyle demişti:

«Yeryüzündeki en iyi at».

O gün hayvan da çocuğa umduğundan daha iyi davranmıştı. Daha yanına gider gitmez eğilip kulağını yalamıştı.

Bunu gören büyükbaba:

«Anlaşılan o da seni seviyor» deyip dizginleri eline vermişti.

Altın çocukla ilgili bu tatlı olaylar bir sinema şeridi gibi gözünün önünden geçiyordu:

«Bak Yüksel kapı açık!»

Çocuk irkilerek kendine geldi. Ne diyeceğini düşünürken büyükbaba misafire dönmüş:

«Kusura bakma dostum» diyordu. «Biz onları toplayıncaya kadar hayli bekliyeceksin.» Büyükbaba Yüksele bir daha bakmadı bile. bir huyu vardı, birisi bir şey söyledi mi onu olduğu gibi kabul ederdi Yüksel avlunun kapısını sürgülediğini söylemişti Öyle dediğine göre sürgülemiş olmalıydı

Binici Yavuz bir köşeye çekilip, beklemeğe başladı. Yüksel de büyükbabasiyle birlikte işe koyuldu.

Bir ata binmiş hızla otlakta koşturuyordu Ama içindeki, o gittikçe artan sıkıntıdan bir türlü kurtulamıyordu.

Aklına büyükbabasına ne kadar çok benzediğini söyledikleri zaman duyduğu kıvanç geldi. Göz rengi, at ve çiftlik sevgisi bakımından büyükbabasının burnundan düşmüş derlerdi. Ama bazı bakımlardan ona taban tabana zıttı. Meselâ böyle bir durum karşısında büyükbabası kapıyı sürgülemeyi unuttuğunu muttaka söylerdi.

Düşündükçe kapının arkasındaki tahta kolu çekmediğini iyice hatırlamaya başladı. Atların dağılmasına kendisi sebep olmuştu. Boğazına bir şey takılmış gibiydi Yutkunup duruyordu. Eğer doğrusunu söylerse atın büsbütün elden gideceğini çok iyi biliyordu Büyükbaba sorumluluk duygusu olmayan kimselere dayanamazdı Bunu duyarsa yüzde yüz çok öfkelenecekti.

Epeyce uğraştıktan sonra atların hepsini içeri soktular. Binici Yavuz tahta parmaklıkların üstüne çıkıp hayvanları incelemeğe başladı.

Yüksel de ne yapacağına karar vermişti. Hemen büyükbabasının yanına gitti. Yüzü adamakıllı üzgündü.

«Kapıyı ben açık bıraktım.» dedi. «Aceleden unutmuşum. Affedin.»

(Devamı S. 50 de)

Akıllı Kargalar

Yazan: Nevfel AKER

BİR yaz günü idi. Öğleden sonra, üzeri sarmaşıklarla kaplı taraçada, rahat bir koltuğa yarı uzanmış, kitap okuyordum. Arada bir kitaptan başımı kaldırıyor, rıhtımın ötesinde uzayıp giden denizin mavilıklerinde gözlerimi dinlendiriyordum.

Bir ara çevremdeki her şeyi unutmuş, pek meraklı bulduğum kitaba dalmıştım. Birden yakından gelen bir ses beni kitabın derinliklerinden çekip çıkardı. Taraçaya çıkılan birkaç basamağın hemen altında iki karga, güneşte kupkuru olmuş bir dilim ekmeği yemek istiyorlar, parçalayamayınca da o sevimsiz sesleri ile bağırıyorlardı. Bütün hayvanları sevdiğim halde, nedense kargaları sevmezdim. Belki de ekinlere zarar verdikleri için.

Bunlar gri ve siyah renkli iri cins kargalardı. Gagaları kuvvetli olduğu halde ekmeği bir türlü parçalayamadılar. Adeta hiddetlenmiş gibi boyuna «Gak gak» deyip duruyorlardı. Sonra aralarında konuşurcasına başbaşa verdiler. Öteki kargalardan ayrı bir özellikleri olmadığı halde, onların bu davranışları birden ilgimi çekti.

— Acaba neden boyle başbaşa verdiler? Neler konuşuyorlar? Diye düşünüyordum.

Biri ekmeği gagasına aldı ve salına salına yürümeye başladı. Ne yapacak diye merakla bakıyordum.

Bahçeyi sulamak için bir musluk vardı. İyi sıkıştırılmadığından, ekseriya sıp şıp damlardı. Altına koyduğumuz bir taş, damlayan su ile daima dolu dururdu. Boylece kopeğimiz hiç susuz kalmazdı.

Karga doğru oraya gitti, ekmeği birkaç defa suya daldırıp çıkardı. Nihayet yumuşadığına aklı yatınca, ağzından yere bıraktı. Sonra yani başında bekleyen eşi ile beraber kolaylıkla yediler.

Kargaların yuvası herhalde bahçedeki yüksek çınarlardan birinde olacaktı ki onları her vakit görüyordum. Kargaları sevmediğim halde bu ikisine karşı ilgi duymaktan kendimi alamıyordum. Her vakit buna benzer şeyler yapıyorlardı.

Yaz sonu gelmişti. Bahçemizde bir ceviz ağacı vardı, olgunlaşan cevizler, kabuklarından sıyrılıp yere düşünüyorlardı. Artık çok iyi tanıdığım kargalardan biri cevizi gagasının arasına alıp yükseğe havalandıktan sonra yere bıraktı. Fakat ceviz kırılmamıştı. Karga cevizi alıp tekrar yüksekten attı. Bu sefer kırıldı. İçini eşi ile beraber rahat rahat yediler.

Bir gün yine taraçada oturuyordum. Altına kayıkları koyduğunuz kapalı bir kayıkhanemiz vardı. Damı betondu. Kargalar kayıkhanenin damında, sanki pek önemli bir işle meşgulmüşler gibi tuhaf hareketler yapıyorlar, bir yandan da bağırışıp duruyorlardı. Ne yaptıklarını merak ettim. Biri bir ipin ucunu ağzına almış, koparmak için geri geri gidiyor ve çekiyordu. Ama ip her halde bir yere bağlı veya sıkışmış olacaktı ki bir türlü kurtulmuyordu. Kargalardan biri havalandı, aşağıdakine sanki ne yapması lazım geldiğini tarif edermiş gibi bağırmaya başladı. Sonra ötekinin yanına kondu. İpin ucunu bu sefer o gagasına aldı. Betonun kenarına yürüdü, gidip gelerek keskin ipi sürte sürte kopardı ve adeta bir çile gibi katlayarak gagasının arasına sıkıştırdı, ikisi beraber uçup gittiler.

Doğrusu kargaların bu buluşuna saşmaktan kendimi alamadım. Acaba o ipi hangi işte kullanacaklardı? Ne yazık ki bunu çok düşündüğüm halde hâlâ cevabını vermiş değilim.

Şimdi ne vakit bir karga görsem kendi kendime (Acaba kargalar o iple ne yaptılar?) Demekten kendimi alamıyorum.

RÜZGÂRLA GÜNEŞ

ESOP'tan çeviren: Gulen OKTAY

Bir gün bir tepede karşılaşınca Güneş'le Rüzgâr
Üstünlük konusunda büyük bir bahse tutuştular.
Rüzgâr böbürlenip meydan okumağa başladı Güneş'e
— Şu gördüğün adamın pelerinin alırım sırtından bir
üfleyişte
— Dostum, boşuna yorulma, beceremezsin bunu
— Dur, şimdi anlarsın benim ne kadar güçlü olduğumu
Rüzgâr şişirdi yanaklarını. Uğuldadı kükredi delicesine
Uşüdü adam. Sımsıkı sarındı büründü pelerinine
Arttıkça arttı öfkesi hırçın delişmen rüzgârın
Adamı da tepeden tırnağa örttü pelerin

Sıra kendine gelince, Güneş tatlı tatlı ışıldadı.
Sıcacık gülüşüyle dört bir yanı okşadı.
Isınınca ortalık adamın terler belirdi alnında
Çok geçmeden pelerini sallanıyordu kolunda
Onları seyreden bulut dile geldi. «Gördün mü nasıl ba-
şardı güler yüzlü
Hırçınlık, sertlik, zorbalık a senin yapamadığın bir turlu.»

Gökyüzünde İlk Motör

Bu alanda şimdiye kadar olan bütün araştırmaları gözden geçirmek lâzım, nereye vursak?

Mektupları ilgiyle karşılandı.

da ne bulduklarını okudular.

Artık denemelere girişsek iyi olacak.

Boş zamanlarımızda bir planör yaparız. Sonbaharda işler azalınca da gidip bir yerde uçururuz.

1900 yılında ilk motörsüz uçaklarını yapmaya başladılar.

Meteoroloji bürosuna

Kuzey Karolina'da Kitty Hawk'ın işimize yarayacağını yazıyor-

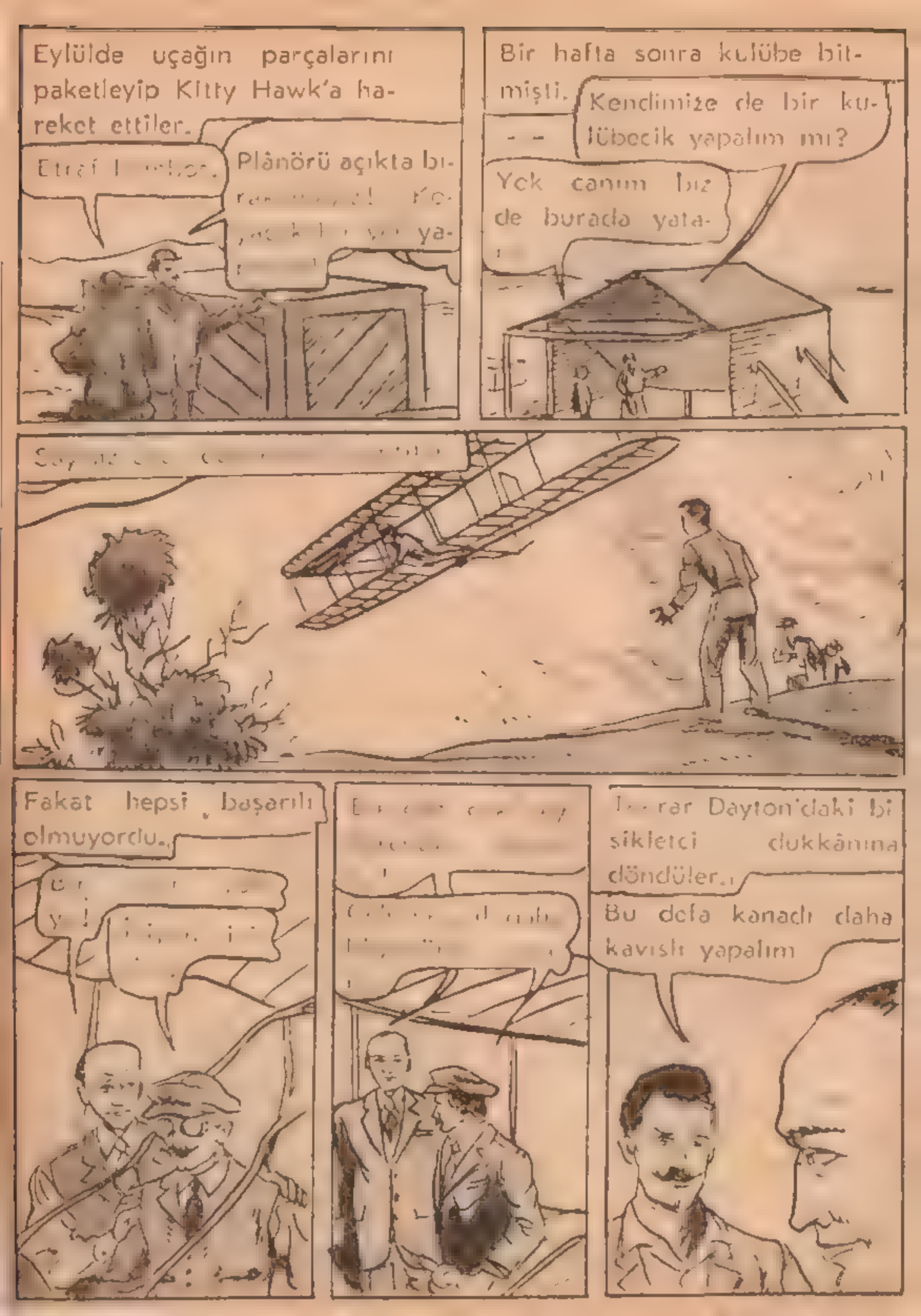
Eylülde uçağın parçalarını paketleyip Kitty Hawk'a hareket ettiler.
Plânörü açıkta bı-
Bir hafta sonra kulübe bitmişti.
Kendimize de bir kulübecik yapalım mı?
Yok canım biz de burada yata-
Fakat hepsi başarılı olmuyordu.
rar Dayton'daki bisikletci dukkânına döndüler.
Bu defa kanadı daha kavıslı yapalım

Bir gün .
yorsun pek çoğu denemiş bu işi!
Geçen defaki plânör daha iyi uçuyordu.
Bu kanat şeklinin etkisi olsa
Sanmam. Bence

Kardeşler rüzgâr tüneli yaptılar, iki yüzden fazla kanat

O yaz bin kadar uçuş yap

Şimdiye kadarki planörlerin en iyisi bu oldu.

Artık uçan bir makine yapabili-

Motör koyabilmemiz için çok sa

rekiyor.

İlkin motörsüz uçakla uçtular. Sonra motor koyup, navalanmadan denemeler yap-

Sonuç yüz güldürmüyordu. 17 aralık 1903 de Orville Wright uçağa bindi. Tarihte ilk defa kendi kendine uçan

rin kendi sözleridir.
O gün üç uçuş daha yaptılar.
Sonuncu 59 dakika sürmüş, bu arada 250 m. kadar yol almıştı ama inişi çok sert oldu.
Ertesi gün gazeteler'in bir kısmı, bu uçuşun hikâyesini yazdılar. Pek az bir kimse ilgilendi bununla.
Bak! Bak! Ohio'lu iki çocuk uçan bir makine yapmışlar.
Bir şey oldu mu Wilbur?
Ben iyiyim ama bugün başka u-
Kısa bir süre sonra bu başarının ! etkileri dünyanın dört bucağına ulaştı. Wright kardeşlerin bu buluşu
yepyeni bir çağı
nın» açtı.

Yeryüzünün En Güzel Sesleri

KARAKAÇAN ufak tefek bir eşekti. Minik arabaya koşulurken âdeta hiç kıpırdamadan duruyordu. En sonunda, efendisi yularına bir çıngırak takınca daha fazla dayanamadı. Başını salladı. Bu tatlı sese bayılırdı. Duyunca neş'esi yerine gelirdi. «Bir az sabret» dedi efendisi, «Şu arabayı yükleyeyim yola çıkıyoruz.» Söylenenleri anladığını göstermek için kulaklarını oynattı. Sonra da gözlerini yumup beklemeğe koyuldu.

Gözleri kapalı olduğu halde etrafında ne olup bittiğini çok iyi biliyordu. Efendisi yaptığı sandalyeleri içerden çıkarıp arabaya doldurıyordu. Güzel kokulu renkli sandalyelerdi bunlar, öyle parlatılmışlardı ki, gözü kamaştırdı bakanın. Birbirine çarpıp bozulmamaları için son derece dikkatli yürümesi gerektiğini de çok iyi bilirdi.

Yolun kıyısındaki küçük evden minik eşekle efendisi, yılda birkaç defa şehre gidip gelirlerdi. Her defasında bir araba dolusu sandalyeyle yola çıkarlar, daima boş arabayla dönerlerdi. Efendisi usta bir doğramacı idi. Malları şehirde kapışırlardı âdeta. Adam sandalye yapmasını çok severdi.

Bunu şöyle anlatırdı Karakaçana:

«Biliyor musun, sandalyeler çok dost canlısıdır. Durmadan bizi oturup dinlenmeğe davet ederler. Ya yemek zamanları... Bence sandalyesiz dünyanın tadı tuzu da olmazdı»

Doğramacının hiç kimsesi yoktu. Eşeği can yoldaşı, en iyi dostuydu. Sık sık böyle içini dökerdi ona. O da sabırla dinlemesini bilirdi doğrusu. Çok iyi geçinirlerdi. Yalnız bir tek noktada biraz anlaşamazlardı.

Bu da şehre inmeğe kalktıklarında ortaya çıkardı. Efendi her defasında, doğruca, hızlı hızlı gitmelerini isterdi. Öte yandan karakaçan da yan sokaklara, çayırlara otlaklara sapmağa can atardı. Oralarda, yepyeni, ilgi çekici şeylerle karşılaşacağından emindi.

Tuttukları yoldan biraz sapsa, efendisi dizginleri çekip «olmaz olmaz, Karakaçan. Yeni yerler keşfedecek vaktimiz yok. Şimdi doğruca şehre gidelim de şu sandalyeleri satıvım» derdi.

Araba dolunca, yaşlı arabacı yerine geçti. Dizginleri alıp kubacı şaklattı. Karakaçan gözlerini açtı. Çıngırağını birkaç defa şıngırdattı. Yola koyuldular.

Adam başını çevirip arkasına baktı. Sonra eşeğine,

«Çok garip» dedi «bugün üstümde bir tuhaflık var. Bu kuytu köşecikteki evimi dünyadaki en güzel saraylara bile değişmem. Bu tepeleri şu ırmağı, ağaçları, çiçekleri canım gibi hattâ daha çok severim. Şehirlerden daima kaçtım. Çok kalabalık oluyorlar. Ama bugün bambaşka. Şehre indiğim için adamakıllı sevinçliyim. Kulaklarımda çocuk sesleri kahkahaları çınlıyor.» Karakaçan dikkat kesilmişti. Efendisinin sesinde o zamana kadar hiç duymadığı bir yumuşaklık vardı. Bu mutluluğu hayvana da geçti. Olanca gücüyle anırmaya başladı.

Doğramacı,

«Duygularımı sen de anladın değil mi dostum!» dedi. «Ama dur! Sevinçli bir haberim daha var. Bu gün sandalyeleri sattıktan sonra çocukların oyunlarını seyredebileceğimiz bir yer arıyacağız. Evet dostum! Canımızın istediği kadar kalacağız orada.»

Karakaçan efendisinin söz-

MİNIK BİR İĞNEDENLİK

Gerekli Malzeme: Ortasından bölünmüş irice bir cevizin kabuğu, kepek veya talaş tozu, 10 cm. kadar uzunluğunda kurdele, kadife parçası, zamk, yaldız boya.

Yapılışı: İlkin yaldız boyayla kabuğu iyice boyayın. Sonra içini kepekle doldurun. Üstüne de kadife parçasını iyice yerleştirin. Kenarlara zamk sürün, birbirlerine yapışsınlar. Kurdeleyi de iki uca zamklarsanız minik iğnedenliği istediğiniz yere asabilirsiniz.

lerini dinliyemiyordu. Aklı ilerde uzanan gölgelik çayırda takılmıştı. Öyle güzel bir günde, o tarafa sapıp biraz dolaşmasını efendisinin hoş göreceğini umuyordu. Tam çayırın yolunu tutunca efendisi her zamanki gibi dizginleri çekti.

«Şimdi olmaz Karakaçan» dedi. «Vaktimiz olduğu bir gün seni bırakırım günlünün dilediği gibi gezersin.»

Şehre varmışlardı. Geniş caddelerden birindeki güzel bir evin önündeydiler. Efendisi hayvana, «Dur! ..» dedi. Karakaçan da durup etrafını gözden geçirmeye başladı.

Adam arabadan atlayıp kapının zilini çaldı. Az sonra yolda uzun boylu bir uşak belirdi.

«Günaydın» dedi doğramacı «Efendin evdeyse kendisine yeni sandalyelerimi göstermek istiyorum.»

Adam

«Evde olmasına, evde ama bugün onunla hiç konuşmasan daha iyi olur. Aksiliği üstünde!»

«Ziyanı yok. Benim sandalyelerimi görünce keyfi yerine gelir.»

Adam kapıyı açtı. Bir yandan da,

«Kızarsa ben karışmam» diye söylenip duruyordu.

Karakaçan taze çimenlerden biraz tatmak için başını yana çevirince adam sert sert,

«Eşeğine göz kulak ol» diye bağırdı. Hayvanın bütün neşesi uçup gidiverdi.

Karakaçanın efendisi güller arasındaki balkonda kahvesini yudumlayan asık suratlı adama,

«Günaydın» diye seslendi. «Sandalyelerime bir baksanız!»

«İstemez, istemez» diye homurdandı adam. «Tek başına oturanlar sandalyeyi ne yapsın?»

«Ben de evimde yalnızım ama etrafta bir sürü sandalye görmeye bayılırım. İnsanın en iyi dostudur onlar. Özellikle yalnızların.»

«Dost falan istemiyorum ben.»

Doğramacı yemyeşil çimenliğe, ortadaki fıskiyeye, çiçeklere baktı,

«Yok canım» dedi. «Bu eşsiz güzellikleri başkalarıyle paylaşmak istersiniz elbette.

Burası tam da çocukların gönlünce oynayıp eğlenebilecekleri bir yer.»

Adam,

«Çocuklar mı?» diye yerinden fırladı. «Bahçemi alt üst ederler! Şuraya bak!» elivle yan taraftaki parmaklıklara kafalarını dayamış bakan çocukları gösteriyordu.

«Her gün gelip işte böyle bakarlar. Kim alır onları içeriye.»

Yaşlı doğramacı başını çevirince gülüç yüzler, mutlu bakışlarla karşılaştı

«Bunları içeri bırakmamak için taş yürekli olmak lâzım. Halbuki ben bugün şehre yalnız çocukların kahkahalarını oyunlarını görebilmek için inmiştim «Sesi öyle kederliydi ki Karakaçan adamın keyfini yerine getirmek için olanca gücüyle başını iki yana sallayıp çıngıraklarını şıngırdattı.

Çocukların çok hoşuna gitti bu. Gülmeğe başladılar. Karakaçan bu defa da kulaklarını oynatıp sabahki gibi en tatlı şarkısını söylemeğe koyuldu. Miniklerin kahkahaları orta-

KİM BİLİYOR?

1. *Lop yumurtayı nerede daha çabuk pişirebilirsiniz? Deniz yüzeyinde bir yerde mi yoksa bir dağın tepesinde mi?*
2. *Suyun rengi var mıdır?*
3. *İnek, koyun, keçi, at gibi geviş getiren hayvanların mideleri kaç gözlüdür?*
4. *Sanat dünyasının ana direklerinden İtalyalı bir ressam aynı zamanda büyük bir bilgindi. Bugünün en üstün buluşlarının temellerini ortaya atan bu sanatçı kimdir?*
5. *Ege bölgesindeki Beş parmak dağı ve Bafa gölü çevresinde geçen ünlü efsanenin konusu nedir?*

lığı çınlattı.

Asık yüzlü adam bile yumuşamıştı.

«Şey» dedi, «gerçekten de ferahlatıcı!»

Doğramacı hemen atıldı:

«Şen çocuk kahkahaları yer yüzündeki en tatlı seslir. Haydi bırakın da içeri girsinler! Hiçbir şey yapmazlar bahçenize!»

Adam uşaklarına bahçeye zengin bir sofra donatmalarını söyledi. Kapılar açıldı. Bu arada Karakaçanın da önüne tatlı tatlı yemler koymayı unutmamışlardı.

Adam doğramacıya döndü.

«Dostum» dedi. «Ben fikrimi değiştirdim. Şu seksen sandalyelerinin hepsini alıyorum. Çocuklar rahat rahat yemek yesinler!»

O gün akşamın nasıl olduğunu kimse anlamadı. Çocuklar evlerine giderlerken evin sahibine çok çok teşekkür ettiler.

Adam,

«Bana değil doğramacı amcayla, Karakaçana teşekkür edin» dedi.

Onlar da bir ağızdan:

«Hepinize teşekkürler diye» bağırdılar.

Adam,

«Beni dinleyin» dedi. «Bundan böyle kapımı açık bırakacağım. İstediğiniz zaman girip oynayın. Doğramacı amca sehre inince de yine bugünkü gibi hep beraber yemek yeriz.»

Az sonra Karakaçanla efendisi yola koyuldular. İkisi de ömürleri boyunca unutamıyacakları bir gün geçirmişlerdi. Hayvan çıngıraklarını şıngırdatıp duruyordu.

Sabahlevin gördüğü çayırlığa yaklaşınca hızlandı.

Efendisi,

«Peki, peki Karakaçan» dedi. «Dediğin gibi olsun. Haklısın bunu. Çok akıllı bir hayvansın doğrusu. Tam zamanında ortaya atılıp işleri düzeltmesini biliyorsun. Bu kıncaya kadar dolaş! Ev kaçmıyor ya! Nasıl olsa gideriz!»

Amerika Kıtasının Gerçek Bulucuları

Tarihteki en büyük göçlerden biri yüzyıllarca önce Asya'da başlamıştı. Amerika da böylece keşfedildi.

Kolomb Amerika'ya yanılgıkla gitmişti. Üstelik yeni bir kıta olduğundan da habersiz oldu. O, doğunun zenginlikleriyle varmaya çalışıyordu.

Uzun ve çetin bir yolculuktan sonra, önüne çıkan kara parçasını Asya, oradaki halkı da Hintli sanmıştı. Bilindiği gibi Hintliler Hindistanda yaşarlar. Ama o yanılmanın izleri hâlâ silinememiştir. Bugün bile Amerika yerlileri Kolomb'un kendilerine verdiği adı taşımaktadır.

Kolomb onlara İndian demişti. Türkçe anlamı Hintlidir. İşte, Amerikayı ilk ayak basanlar, kıtanın gerçek bulucuları da bunlardır.

Günümüzden 20-30 belki de 40 bin yıl öncesine kadar inen bu buluşun hikâyesini, kısaca gözden geçirelim:

Kıtada ilk defa yerleşenler Asyalıdır. Bunların Moğol, İskit veya Çinli oldukları sanılmaktadır. Anavatanları Asyadaki hayat oldukça çetindi. Günlerini av peşinde yiyecek aramakla geçiriyorlardı. Karların ve buzulların kuzey sınırına yakın yerlerde oturanlar fok balığı, deniz aygırı, kutup ayısı ve bugün soyları tükenmiş bazı hayvanları avlıyarak yalnız yiyeceklerini değil, giyeceklerini ve ev araçları için gerekli malzemeyi sağlıyorlardı.

O devirlerde, yeryüzünde, bugün olduğundan çok daha fazla kar ve buz vardı. Ama bu buzlar hızla eriyor, kutup sınırları kuzeye doğru çekiliyordu.

Avcılıkla geçinen bu ilkel insanlar çoluk çocuklarıyla birlikte durmadan hayvanların peşinden gidiyorlardı. Onlara yakın olabilmek için Sibiryanın tâ kuzeydoğu ucuna kadar uzanmışlardı.

Büyük Okyanusun büyük bir kısmı donmuştu. Su seviyesi bugünkünden çok daha alçaktı. Yine günümüzde sular altında bulunan birtakım yerler o zaman denizden yüksekte veya kalın buz tabakalarıyla örtülüydü. Bu Asyalı avcılar da av peşinde Alaskaya geçiverdiler.

Binlerce yıl sonra, hızla eriyen buz tabakası daha da kuzeye çekildi. Buzul suları denizlerin seviyesini yükseltti. Böylece Sibirya ile Alaska arasındaki kara parçası denizin altında kaldı. Bu kara köprüsü ortadan kalkınca da göçebelerin ana-

(Devamı S. 50 de)

Papatya

[illegible] Yalaza TALUY

Güzel bahar havası, yüksekteki bulutların arasından gelen tarla kuşunun sesi, her şey küçük papatyayı mesut ediyordu. Sanki o gün bir bayram vardı. Halbuki o gün pazartesiydi. Çocuklar okullarında çalışıyor, küçük papatyamız da yeşil sapı üstünde dimdik durarak tabiatın güzelliğini, Tanrının büyüklüğünü öğreniyordu.

Uçuşan kuşlara, kelebeklere ilgiyle bakarken onları kıskanmıyordu. Kanaatkârdı: «Her şeyi görüyor ve duyuyorum. Güneş beni ısıtıyor, rüzgâr serinlik veriyor. Şikâyet etmeğe hakkım yok!» diye düşünüyordu.

Başını bahçe tarafına çevirip parmaklığın arasından oradaki çiçeklere baktı. Onlar da kendine göre bir âlemdi! Kokusu en az olanları en kibirli, azametlileriydi. Şakayıklar; saplarını, başlarını dikleştirip yapraklarını şişiriyor, güle benzemeğe çalışıyorlardı. Ama gülü gül yapan, kibri, azamet değildi ki! Lâleler de renklerinin güzelliğiyle mağrurdular, kimseye aldırdıkları yoktu. Halbuki onları hayranlıkla seyreden küçük beyaz papatya «Yarabbi, ne güzellik!» demekten kendini alamadı. «O tatlı sesli kuş muhakkak oraya gidip onlar için en güzel şarkılarını söyleyecek. Bunu görebileceğime çok memnunum doğrusu.» O anda biraz daha alçalarak uçan tarla kuşu güllere, lâlelere, şakayıklara değil, papatyanın üzerinde bulunduğu çimene indi. Çiçeğin etrafında sıçrayarak ötmeğe başladı.

«Altın göbekli, gümüş yapraklı güzel çiçek! Seni, yerini ve yeşilliğini ne kadar sevdim bilsen!»

Tarla kuşu şarkısını bitirdikten sonra papatyayı selâmladı, göğe yükselerek bulutlar arasında kayboldu. Papatya, «Rüya mı gördüm?» diye etrafa bakındı. Etraftaki çiçekler güzel sesli kuşun bir çayır çiçeğine ilgi göstermesine için için kızıyorlardı. Hele şakayıklar daha çok şişmiş, kızarmışlardı.

Az sonra bir genç kız, elinde bahçe makasıyle geldi. Çiçeklikteki en güzel çiçeklerden keserek demet yapıp götürdü. Papatya, gösterişsiz bir çayır çiçeği olduğuna bir kere daha şükretti. Beyaz yapraklarını kapıyarak ertesi sabaha kadar uyudu.

Sabah, tarla kuşunun sesiyle uyandı. Fakat kuşun ötüşü öyle mahzun, öyle kederli geliyordu ki, papatyanın her bir yaprağının ucunda bir damla yaş parladı.

Güzel kuş kederlenmekte haklıydı: Zavallıyı okseye düşürerek, bir kafese kapamışlardı. Parmaklıkların arasından dışarıya bakarak kaybettiği hürriyetini, yeşilliğin üstünde keyfince uçtuğu günleri hatırlıyor, dertli ötüyordu. Papatya bunları anlıyordu, ama arkadaşına yardım etmek elinde değildi. Bir aralık bahçe kapısı açıldı, iki çocuk çıktı. Birinin elinde ince, uzun bir bıçak vardı. Doğruca beyaz papatyanın bulunduğu çimenliğe gittiler. Çocuklardan biri,

«Bak, tam istediğimiz gibi bir yeşillik,» dedi. «Kuşumuza buradan toprağıyle beraber bir parça götürelim. Kafesinde uzun zaman dayanır.»

Böylece papatyamız yol kenarındaki yerini bırakarak tarla kuşunun kafesine girdi. Zavallı kuş keder, ümitsizlik içinde kafesin parmaklıklarına atılıyordu; eski arkadaşına bakmadı bile.

Öğle vakti artık sesi çıkmıyordu. Yavaş yavaş,

«Su bile vermeden gittiler. Unuttular beni...» dedi. «Boğazım yandı; tıkanıyorum. Parlak güneşten, serin çimenlerden uzakta öleceğim...»

Başını kafesteki yeşilliğe daldırdı. O sırada papatyayı farketti. Başını kaldırarak selâmladı.

«Sana da kıymışlar zavallı çiçek! Sen de benim gibi bu dar kafesin içinde öleceksin.»

Tarla kuşuna faydalı olmak, teselli vermek isteğiyle çırpınan papatya, varlığındaki bütün kokuyu yaydı. Kuş bunu duydu. Hararetini bastırmak için ot saplarını bir bir koparırken çiçeğe dokunmadı.

Akşam oldu. Ev halkından gelip kuşa su veren biri çıkmadı. Papatyanın yanına, otlara uzanarak gözlerini kapadı. Kanatlarının birkaç titremesinden sonra nerin gövdesi hareketsiz kaldı.

Ancak ertesi sabah kafesin yanına gelen çocuklar kuşun olduğunu görünce ağladılar. Onu güzel kırmızı bir kutuya koyarak gömdüler. Tarla kuşunun arkadaşı papatya ile üstünde bulunduğu çimenli toprak sokağa atıldı.

Kardeşlerimizden Yazılar

TÜNELİN KAPISI

Bu yaz, İstanbul'a ilk olarak geliyordum. Gelişimizin dokuzuncu günü idi. Geze geze Tünel Semtine gelmiştik. Babam bizi yeraltı trenine bindirmek istedi ve Tünel'in Kapısı'na kadar geldik. Orada iki tane, bir eksen etrafında dönen, birçok kolu olan bir alet vardı. Bu kollardan birisi yolu kapıyordu. Eğer bir insan trene binmek için geçmek isterse, yukarısında bulunan bir delikten içeriye yirmi beş kuruş atıyor ve demiri iterek içeriye giriyordu. Fakat bunların hepsini ben sonradan farkettim.

Halamın Gürkan isminde küçük bir çocuğu vardı. Oradaki vazifeli adam, ondan para almamak için, altından eğilerek geçmesini söyledi. O da, altından eğilerek diğer tarafa geçti.

Sıra bana gelmişti. Baktım, önüm demirle kapalı, ne bileyim ben, yüklenince açılacağını... Adam, «Haydi geçin!» deyince, ben de parmaklığın altına sokularak, benden önce geçen küçük çocuk gibi apalamıya başladım. Ne yazık ki başım bile sığmadı...

Herkes gülmeğe başlamıştı. Geçecegime geçmiyeceğime pişman olmuştum.

Sonradan anladım ki; Eğer bir işi bilmiyorsan, başkalarından nasıl yapılacağını öğrenmeden yapma. Aksi takdirde halkın içinde gülünç duruma düşersin.

Bu olaydan sonra bir defasında da, Spor ve Sergi Sarayına Alman Sirkini görmeğe gitmiştik. Baktım, kapısında aynen Tünelde gördüğüm aletten... Bu sefer herkesten önce ben geçtim. Çünkü artık nasıl geçileceğini öğrenmiştim.

Bu hatıra benim hiç aklımdan çıkmaz. Her İstanbul sözü açıldığı zaman, bu apalamayı hatırlar, kendi kendime hem güler, hem de utanırım.

Hacip Kayı

GÖÇMEN KIZI

Okuldan dönüyordum. Atatürk Bulvarından mandaların çektiği arabalar geçiyordu. Yanıbaşımdan giden adamların konuşmasından, bunların göçmen köylüler olduklarını anladım. Onlara paralel olarak, yürümeye başladım.

Arabaların üstü çatı gibiydi. Kalın bir kumaşla örtülmüştü. Tekerlekleri tahtadandı, döndükçe gıcır gıcır diye ses çıkarıyordu. Her arabanın önünde bir adam vardı. Mandaları idare ediyordu. Arabanın arkası kapalı olmadığından, içerisi gözüküyordu. Burada çuvallar, kaplar, kilim gibi eşyalar vardı. Araba kervanı, birbiri arkasından gidiyordu. Çocuklar peşlerine takılmış merakla izliyorlardı. Birçok arabalar beni geçti.

Sonuncu arabada da bir adam, önden mandaları idare ediyordu. Bir kadın da dizgin yerindeydi. Her halde bu, adamın eşiydi. Araba biraz ilerledi. Arkasında, eşyaların bulunduğu yerde, benim kadar bir kız çocuğu vardı. Ayaklarını aşağıya sarkıtmıştı. Etrafına şaşkınlıkla bakıyordu. Bu kız çok hoşuma gitmişti. Kumral, uzun saçları sımsıkı örülmüştü. Gözleri iri ve kahverengi idi. Giydiği yeşil yün ceket ve uzun kırmızı entari ona çok yakışıyordu. Bir ara gözü bana takıldı, ona gülumsedim. İlk önce şaşırdı. Sonra, o da bana utangaç bir tavırla gülumsedi. Birbirimizi çok sevmiştik.

O gittikçe uzaklaşıyordu, dudağında aynı gülumseme vardı. Elimi havaya kaldırdım, «güle güle» diye sallamaya başladım. Ona, uzakta bir nokta oluncayakadar baktım.

Zerrin Taşar

KUŞ YAVRUSU

Mart ayında idi. Anneler gezmeğe gittiler. Ben türkçe defterini tamamlıyordum, gidemedim. Derse iyice dalmıştım. Birden, acı bir kuş sesi işittim. Başımı kaldırınca soba deliğinden aşağı uzun tüylü bir şey uzandığını gördüm. Birden şaşırdım. Neredeyse çığlık koparacaktım. Kendimi toparlayınca yılanın tüysüz olduğunu düşündüm. Cesaretlenerek sandalyeye sıçradım. O görünen kuyruğu tutar tutmaz aşağıya fırlattım. Bir kedi imiş. Kedi aşağıya düşerken beraberinde bir de kuş yavrusu düştü. Zavallı hayvan yaralanmıştı. Onun bu halini görünce çok üzüldüm. Henüz elimdeydi. Ona bir yer arıyordum, annemler geldi. Küçük kardeşim Zekiye de çok sever hayvanları. Elimdeki zavallı kuşu görünce çok üzüldü. «Ablacığım sen bu hayvanı bana ver ben onu beslerim» dedi ve kuşu eline alarak okşadı, sevdi. Buna çok memnun oldum. Çünkü derslerim çoktu. Anneme de yardım etmek zorundaydım.

Zavallı kuşun yarasına tentürdiot sürdük. Sonra da dayımlardan getirdiğim cam kutunun içine koyduk. Birkaç gün içinde beslendi gelişti. Annesinin yanına koyduk. Baba kuş yavrusunu kaybettiğinden beri görünmüyordu. Herhalde yavrusunu arıyordu.

Birkaç gün sonra hepsi birbirine kavuştu.

Meliha Midikli

★

GÖZTEPE'NİN BÜYÜK GÖKLERİ

Küçük bir kız
Küçük gökten sıkılıyormuş,
Demiş ki bir gün annesine:
«Göztepe'nin büyük gökleri benim olsun,
«Cihangir'in küçük gökleri senin olsun.»

Bahçeyi seviyormuş o kız,
Göztepe'de bahçelerde oynarmış
Küçükken,
Bahçede gökler büyük görünüyormuş.

Cihangir'e gelmişler sonra,
Bir gün pencereden bakıyormuş
Bakmış ki, gökler küçük,
Öyle olmasını hiç beğenmemiş,
Büyük gökleri özlemiş.
Oynasın diye bahçelerde.

Bahçeler büyük göklerin altında
Büyük ağaçlar var orda,
Çiçekler var,
Kuşlar var,
Yüksek ağaçlar gökü deliyorlar.

Çok seviyormuş o kız
Büyük gökleri,
Ağaçları, kuşları,
Anneannesini.
Göztepe'ye gidiyormuş sık sık
Görmeğe sevdiklerini,
Anneannesini, ağaçlarını
Büyük gökleri...

İdil Özerdem

PAPATYALAR

Papatyalar açtı artık
Kar gibi beyaz
Saklıdır ortasında
Sapsarı bebekler.

Nilgün GÜLEN

CEYHAN NEHRİ

Ceyhan nehri ceyhan nehri,
Akarsın çağlıyarak gecenin sessizliğini bozarsın
Nolur gece akmasan,
Herkes uyurken sen de uyu.

Aslıhan Özoran

BAYRAM

Bayram gelince,
Kurbanlar kesilince,
Yemekler yenilince,
Bayılırım Bayrama.

Ali OLGAÇ

Dünyanın En Uzun Oto Yolu Tüneli

Dünyanın en uzun oto yolu tüneli, geçen yaz, yani 1962 yılında trafiğe açıldı. Bu tünel Alplerin en yüksek tepesi olan Mont Blanc dağ kütlesini delerek İtalya ve Fransayı birbirine bağlıyor. Bu vakte kadar Fransanın Chamonix şehri ile İtalyanın Entreves şehri arasında yolculuk yapan otomobiller, 313 km uzunluğundaki dönemeçli ve tehlikeli dağ yollarından saatlerce gitmek zorunda kalıyorlardı. Kışın da buralara çok kar yağdığından yollar tamamen kapanıyordu. Şimdi ise, yeni yapılan tünel sayesinde bu güçlükler ortadan kalkmış bulunmaktadır. 11,6 km uzunluğunda olan tünelden geçen otomobiller saatte 60 km lik bir hızla gitmek şartiyle aşağı yukarı 12 dakikada koca dağ kütlesini geride bırakabiliyorlar. Tünelde her iki yönde giden araçlar için herbiri 3,5 m genişliğinde olan iki yol serdi ve ayrıca 0,7 m genişliğinde birer yaya kaldırımı vardır. Bütün tünel boyunca, her 30 m de bir otomobillerin dönüş yapabilmeleri için özel birer aralık, garaj ve tamir atölyeleri yapılmıştır. Burada yolcular dinlenebilir ve istedikleri yerlere telefon edebilirler. Otomobillerden çıkan zararlı gazların dışarıya atılması ve tünele temiz hava verilmesi için de özel bir havalandırma tertibatı yapılmıştır.

Bu dev tünelin yapılması elbette kolay olmadı. Fransızlar ve İtalyanlar elele vererek büyük fedakârlıklarla bu güç işi başardılar. Fransızlar Chamonix yönünden, İtalyanlar da Entreves yönünden geniş dağ kütlesini delerek ortada birleşeceklerdi. Her iki tarafın işçileri kendilerine düşen payı daha evvel bitirebilmek için birbirleriyle yarış halindeydiler. Bu yüzden büyük bir gayret ve hevesle çalışıyorlardı. Bir yandan da, tünelin her iki ucunun aynı yerde birleşip birleşmeyeceğini merak ediyorlardı. Küçük bir hesap yanlışı yüzünden tüneller karşılaşmayabilir, birbirinden birkaç metre uzaklıktan geçebilir, bir köşe veya kıvrım yapmak zorunluğu ortaya çıkabilirdi.

Dağı delerken İtalyanlar daha büyük güçlüklerle karşılaştılar. Çünkü zaman zaman dağın içinden akan su damarlarına rastlıyorlar ve bu da işlerini aksatıyordu. Dağ delmek için 12 saatte bir, kayaların arasına 450 kg dinamit yerleştiriyor, sonra işçiler 100 m geriye giderek dinamitin patlamasını bekliyorlardı. Her patlayışta kayaların içine 4 m lik bir oyuk açılıyordu. Bundan sonra işçiler yıkıntıları, taş ve toprakları dışarıya taşıyorlar ve patlama yüzünden yerinden oynayan kayaları yıkılmayacak şekilde sağlamlaştırıyorlardı. Bu kayalar 3 m uzunluğunda, toplu iğne biçiminde demir kazıklara yerlerine mıhlanıyorlardı. Tünelde metre başına 25 tane dev «toplu iğne» sarfedilmiştir.

Uzun ve zorlu çalışmalardan sonra tünel geçen yaz sonuna doğru tammalandı. İtalyanlar ve Fransızlar çok az bir zaman farkı ile dağ kütlesinin ortasında buluşarak bu güç işi başarmanın sevinciyle şenlik yaptılar.

Bir ayak vuruşu ile insanı öldürebilen

Deve Kuşu

Bir insan kendisine yaklaşan bir tehlikeyi görmemezlikten gelerek bu şekilde kendisini kurtaracağını zannederse, onun hakkında «Tıpkı Devekuşu gibi hareket ediyor» derler. Gerçekten de Devekuşu tehlikeli bir durum karşısında, meselâ bir düşmanının saldırısından korktuğu zaman, hemen olduğu yerde durur ve eğilerek başını kuma sokar. Böylece düşmanını göremediğinden, düşmanın da kendisini göremediğini sanıyordur herhalde... Devekuşunun bu davranışı onun hiç te zekî bir hayvan olmadığını gösteriyor.

Halbuki Devekuşu birçok bakımlardan diğer hayvanlardan çok üstün özelliklere sahiptir. Bir kere kuşların en büyüğü ve en kuvvetlisi olması dolayısiyle hayvanlar âleminde özel bir yeri vardır. Fakat Devekuşu, diğer kanatlı ve yumurtlayıcı akrabalarından çoğu ile uçma kabiliyeti bakımından yarışamaz, çünkü Devekuşu asırlardan beri uçmayı unutmuştur. Buna karşılık çok iyi bir koşucudur, gayet uzun ve kuvvetli bacakları vardır. Bu bacakları ile kolayca üç metre yüksekliğe sıçrayabilir. Fakat oyun esnasında sık sık gösterdiği bu marifetinden sırası gelince hiç te faydalanamaz. Bu da gene aklının kıt oluşuna bağlıdır. Güney Afrikadaki Devekuşu çiftliklerinde etraflarını çevreleyen 1,5 metre yüksekliğindeki çitin üzerinden atlayıp kaçan Devekuşuna şimdiye kadar rastlanmamıştır. Bu çiftliklerde yetiştirilen Devekuşlarının boyu 2,5 metre kadardır. Güney Amerika, Avusturalya ve Yeni Zelanda da yaşayan Devekuşu cinsleri ise daha küçüktür.

Eskiden Devekuşu tüyü çok kıymetli bir süs eşyası sayılırdı ve özellikle şapkaların üzerine takılırdı. 19 uncu yüzyıla ait resimlerde devekuşu tüyleriyle bezenmiş büyük ve gösterişli şapkalara sık sık rastlanır. Bugün artık bu tarz süsler moda değildir. Devekuşu tüyleri ancak toz almaga yarayan tüy süpürge lerde kullanılır. Bu iş için de özel çiftliklerde Devekuşu üretilir. Devekuşu çabuk üreyen bir hayvandır. Dişi kuş senede üç defa yumurtlar ve aşağı yukarı bir düzine yavru çıkartır. Erkek kuş yumurtaların üzerinde kuluçka yatmakta eşine yardım eder. Yumruk büyüklüğünde olan yumurtaların üzerinde eşlerden biri yatarken öteki yiyecek aramağa gider böylece nöbetleşe yumurtaları ısıtır beklerler... Yumurtalardan yavruları çıktıktan sonra da Devekuşu ailesinin birbirine bağlılığı devam eder. Anne ve baba kuşukları büyük bir sevgi ve şefkatle yetiştirir her tehlikeye karşı korlarlar. Hele erkek kuş yavrularını savunmak durumunda kaldı mı gayet tehlikeli olabilir. Çünkü çok kuvvetli olan bacağının bir vuruşu yetişkin bir insanı yere sermeğe hatta öldürmeğe kâfidir. Bu yüzden çok uysal gibi görünen bu büyük kuşlara yaklaşmaktan çekinmelidir. Gene de bu akılsız varlıklar huylarını iyice tanıyanların elinde kolay idare edilebilir bir oyuncaktan farksızdırlar.

S. Türkis Noyan

ANKARA

Hazırlayan : Arman Atuf KANSU

OKULLARINIZ tatil oldu sevgili okuyucularımız. Yaz ayları boyunca kitap okuyarak, gezerek, oynayarak tatilin tadını çıkartacaksınız. Okumak, gezmek, yeni yeni şeyler öğrenmek ne kadar iyi değil mi? Biz sizinle, bu tatil aylarında pullarla bir gezi yapmağı düşünüyoruz. Evet pullarla gezi. İlk yazımızda pulların bize pek çok yeni bilgiler verdiğini söylememiş miydik? İşte şimdi pullarla başkent Ankara'yı gezelim ve tanıyalım.

Resim 1 Resim 2 Resim 3

Mehmet Ali & Akşemsettin

Tarihin ilk çağlarından beri Ankara ve dolaylarında insanlar yaşamışlardır. Orman Çiftliği, Çubuk Barajı gibi yerlerde yontmataş çağı insanlarının kullandıkları elbaltaları ve sair gibi araçlara rastlanmıştır.

Ankara'nın hemen yakınında Etiyokuşu ve Alâtlıbel semtlerinde yapılan kazılarda bakırçağında (İ. ö. 2500 - 2200) Ankara ve çevresinin önemli bir oturma yeri olduğu anlaşılmıştır. Hitit Çağında (İ. ö. 2000 - 1200) Ankara'nın tarihi belirli değildir. Bazı bilginler Hitit Devleti yazılarında adı geçen Ankuva şehrinin burada olduğunu söylerlerse de henüz bu gerçekleşmemiştir. Hititlerden sonra gelen Frikler Çağında (İ. ö. 1200 - 900) Ankara'da oturulmuştur. Anittepe'nin olduğu yerde 20 ye yakın yığma mezar ve oturma yerinin bulunması bunu göstermektedir. Frikların egemenliğinden sonra sırasiyle Lidyalılar ve İranlılar Ankara ve dolaylarında oturmuşlardır. Büyük İskender (İ. ö. 356 - 323) Ankara'yı kurduğu imparatorluğun sınırları içine almıştır. Sonraları İ. ö. 3. yüzyılda Trakya'dan gelen Galatlar ve İ. ö. 2 yüzyılda da Romalılar Ankara'yı almışlardır. Roma İmparatoru Augustus (İ. ö. 63 - 14) burayı eyalet başşehri yapmış ve bugün yıkıntıları duran ünlü Augustus Tapınağını yaptırmıştır. Roma İmparatorluğunun ikiye ayrılması sonunda Ankara, Doğu Roma İmparatorluğunun, Bizans'ın bir şehri olmuştur. Bizans ve Arap ordularının birçok savaşlarına sahne olan Ankara, bu çağlarda önemli bir savunma merkezi olmuştur.

1071 de Alpaslan Malazgirt'de Bizans Ordusunu yenince, Selçuklar Anadolu'yu işgale başladılar ve iki yıl sonra da Ankara'yı aldılar. Şehir 1354 de Osmanlıların eline geçti, böylelikle Ankara 1073 den bu yana kesintisiz olarak bir Türk şehri oldu.

Atatürk 1919 yılında Samsuna çıkıp vatanı kurtarma savaşına atıldıktan sonra, ulusal savaşın hareket merkezi olarak Ankara'yı seçti ve 27 Aralık 1919 da Ankara'ya geldi. 13 Kasım 1923 te de Ankara Türkiye Cumhuriyetinin başkenti oldu.

Trenle Ankara istasyonuna indiğimizde ilk olarak Atatürkün Kurtuluş Savaşı sıralarında kaldığı binayı görürüz (Resim: 1). Gardan çıkınca karşımıza eski Ankara bütün güzelliği ile çıkar (Resim: 2). Önümüzdeki geniş caddenin sağında Gençlik Parkı (Resim: 3), solunda da her türlü spor gösterilerinin yapıldığı 19 Mayıs Stadyumu bulunmaktadır. Yolumuza devam edelim, işte sağda 1923 - 1960 yılları arasında Türkiye Büyük Millet Meclisi olan bugünkü CENTO Merkezini görürüz (Resim: 4). Az ilerde bugün Müze olan ilk Büyük Millet Meclisi binası ve Zafer Anıtı (Resim: 5) bulunmaktadır. Burası Ankara'nın merkezi Ulus Meydanıdır. Karşımızda Ankara Kalesi (Resim: 6) bütün heybetiyle belirir. İlerde sokak içinde, yukarıda adını ettiğimiz Augustus Tapınağı yıkıntıları Hacı Bayram Camisi yanında halâ durmaktadır. Ulus Meydanının hemen yakınında Julianus Sütunu (Resim: 7), Ankara'nın Bizans Çağını hatırlatmaktadır.

Ulus Meydanında sağa giden ge-

Resim 4 Resim 5 Resim 6

Resim: 7 Resim: 8 Resim: 9

Resim: 10 Resim: 11 Resim: 12

niş yolu takip edelim. Sağda Merkez Bankası, Ziraat Bankası (Resim: 8), Osmanlı Bankası, solda Emlâk Kredi Bankası, İller Bankası bulunmaktadır. Gençlik Parkını geçince, sağda Devlet Operası binası (Resim: 9) görülmektedir. Eskiden Sergievi olarak yapılan bu bina bugün Opera ve Tiyatro binası olarak kullanılmaktadır. Buradan yukarıya doğru çıkan yolun sağında uzun yıllar Ankaralılara bir kültür merkezi olmuş bulunan eski Halkevi binası (Resim: 10) ile Etnoğrafya Müzesi (Resim: 11) bulunmaktadır. Bu Müze 1938-1953 yılları arasında Atatürk'ün Geçici Kabri olmuştur.

Yolumuza Opera'dan gene devam edersek solda Hava Kurumu, Radyoevi, Kız Enstitüsü binalarından sonra Atatürk'ün kurduğu Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin büyük yapısı karşımıza çıkar (Resim: 12). Fakültenin bahçesinde büyük Türk Mimarı Sinan'ın güzel bir heykeli bulunmaktadır.

Artık Yenişehir'e geldik. Yolumuza devam edersek Kızılay Merkezinin bulunduğu Hürriyet Meydanına ve Güvenlik Anıtına varırız. Burası Bakanlıklar semtidir; hemen hemen bütün Bakanlık binaları burada, bir arada bulunmaktadır. En arkada 1961 yılında açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yeni binası görülür.

Sağlı sollu yabancı elçiliklerin bulunduğu bu geniş cadde bizi doğruca Cumhurbaşkanlığı Köşküne götürür; burası Çankaya'dır. Atatürk'ün kaldığı ilk köşk bugün müze olarak ziyaretçilere açıktır.

Çankaya'dan bütün Ankara'yı seyredebiliriz. Solda ilerde, Ankara'nın her yanından görülen, Anıttepe üzerindeki Atatürk'ün Anıt-Kabri belirmektedir (Resim: 13). 10 yıla yakın bir süre içinde yapılan bu büyük Anıt'ı Ankara'ya gelen yerli yabancı her ziyaretçi muhakkak gezer. Biz de doğruca Anıt-Kabre gidelim.

Anıt-Kabre iki yanı kuleli ve aslan heykelli geniş bir yoldan girilir (Resim: 14). Yolun sonunda geniş toren alanına gelinir. Burası 10 Kasım günü ve başka anma günlerinde toplanılan alandır. Karşımızda Atatürk'ün Kabri yükselir (Resim: 15). Solda da 27 Mayıs şehitlerinin mezarları bulunmaktadır. Atatürk'ün Kabrini ziyaret ettikten sonra yeniden Ulus Meydanına dönelim (Resim: 16).

Buradan otobüse binip, Ankara'nın eski bir semti olan Cebeci'ye gidelim. Devlet Konservatuarı, Tıp Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Siyasal Bilgiler Fakültesi (Resim: 17) gibi bilim kurumları Cebeci'de bulunmaktadır.

Ankara'nın en yakında Orman Çiftliği, Çubuk Barajı (Resim: 18), Gölbaşı gibi gezi ve dinlenme yerleri vardır.

İşte sizinle kısaca Ankara'yı gezdik; pullardaki resimlerle Ankara'nın belli başlı yapılarını, anıtlarını öğrendik. Gelecek ay trenle İzmir'e gidelim olmaz mı? Yeni gezimize kadar hoşça kalınız.

Pul toplayan okuyucularımıza 27 Mayıs 1963 de TÜRK NÜKLEER ARAŞTIRMALARI serisinin, 17 Haziranda da EDİRNE'nin 600. FETİH YILI serisi çıktığını bildiririz.

Resim: 13 Resim: 14 Resim: 15

Resim: 16 Resim: 17 Resim: 18

KANATLI DÜŞMANLARIMIZ

* *

YAZ başlangıcının başlıca işaretleri günlerin uzaması, ortalığın insanı terletecek kadar ısınması, renk renk çiçeklerin bahçelere, kırlara bambaşka bir güzellik vermesi ve çeşit çeşit böceklerin ortaya çıkmasıdır.

Kır gezintileri, yürüyüşler, deniş sporları bu mevsimin biran önce gelmesini iple çektiren şeylerdir ama öte yandan, yazla birlikte hiç de hoşa gitmiyen bazı davetsiz misafirler de sökün ediverirler.

Bunların başında hastalık mikroplarını taşıyan sinekler gelir. Isırarak, sokarak insanları ne kadar rahatsız ederler!

Bilimdeki ilerlemeleri göz önüne getirip, zararlı sinekleri yok etmek de bir iş mi sanki diye düşünebilirsiniz. Büsbütün yanılmıyorsunuz. Yeni bulunan ilâçlar ve başka usuller elbette zararlı sineklerle başa çıkıyor. Ama sinekler öylesine hızlı ve çok sayıda üriyorlar ki sinek soyunu kesin olarak ortadan kaldırmak hemen hemen imkânsızdır.

Sineklerle savaşan insanlar en çok sivrisineğin kökünü kazımaya çalışmışlardır. Biliyorsunuz sinekler de böcektir. Onları öbür böceklerden ayıran başlıca özellikte bir çift kanatlarının bulunmasıdır. Diğer böceklerin ya hiç kanatları yoktur, (pire, bit gibi) iki çift kanatları vardır (kelebekte olduğu gibi). Sineklerde arka kanatlar körelmiş minik tokmakçıklar şeklinde kalmıştır. Bunlar uçuşta dengeyi sağlar.

Sivrisinekler söz konusu olunca, akla ilk gelen şey uçma organlarından çok ısırma organlarıdır. Bizi rahatsız eden, dişi sivrisineklerdir. Çünkü bunlar kan emmeğe düşkündürler Erkekler sadece meyva sulariyle beslenirler. Dişiler ise hem meyva sularını içerler hem de sokucu-emici ağız yapılarından faydalanıp kan emerler Sivrisinekler insan veya hayvan kanı ayırdetmezler. Bu zalimliğin sebebini şu gerçekle açıklıyabiliriz. Bazı türlerde yumurtaların meydana gelebilmesi için kan gereklidir. Dişi sinek, kan emdikten sonra, yediklerini sindirir, sonra. -la sayıları 100 veya 400 arasında değişen yumurta yumurtlar. Yumurta sayısı sivrisineğin cinsine ve emdiği kan miktarına göre değişir.

Bazı türlerde yumurtlamak için bile kan emmek gerekli değildir. Bizi rahatsız eden ev sivrisinekleri bunların başında gelir Böyle olduğu halde, insan kanı yine de yeni kuşakların yapısına karışmaktadır.

Sıtma mikrobu taşımıyan sivrisinekler de vardır. Bunların da ısırdığı yerler acır kızarır, kaşınır Sebebi, sivrisineğin hortumuyla deriye bulaştırdığı

salyanın yakıcı olmasıdır.

Sivrisinekler bazı kimseleri hiç rahatsız etmezler. Araştırmalar bazı insanların nefeslerinin bileşimindeki kimyasal maddelerin bunları kaçırdığını ortaya koymuştur.

Ayrıca, koyu renkler bu hayvanları açık renklerden daha çok çekmektedir. Yazın açık renk elbiseler, hem sıcaktan hem de sivrisineklerden korunmağa yaramaktadır.

Sinekler ailesinden bizi rahatsız edenler elbette yalnızca sivrisinekler değildir. Bu arada karasinekleri de unutmayalım. Sağlığımızın baş düşmanları arasında Karasineklerin hatırı sayılır bir yeri vardır. Karasineklerin ayaklarının ucunda üstleri yapışkan tüylerle örtülü iki minik yastıkçık bulunur. Her türlü mikrobun barınağıdır bunlar. Ayrıca sindirim sistemleri yoluyla da her türlü mikrobu yayabilirler. Evlerdeki sinekler ısırarak rahatsız etmeseler bile, çöplüklerden, pis yerlerden mutfaklara, yatak odalarına akın ettiklerinden her yere, her şeye girip çıktıklarından çok tehlikelidirler.

Karasineklerin vücutları siyahçadır. Sırtlarında daha koyu renkli halkalar bulunur. Yanları sarı gölgelidir. Gözleri de kızıl kahverengidir. Bütün sinekler, yumurtadan çıktıktan sonra bir daha büyümezler. Ömürleri boyunca aynı irilikte kalırlar.

Karasinekler yeryüzünün her tarafında bulunur. Kışların oldukça sert geçtiği kuzeydeki ülkelerde, sonbaharda ölürler. Ama soğuklar geçtikten sonra bıraktıkları yumurtalardan yeryüzüne yeni sinek sürüleri akın eder. Güneydeki ülkelerde ise yıl boyunca faaliyetlerine ara vermezler.

Karasineklerin bazı türleri çok fena ısırır. Bir defa insanın çıplak bir yerine kondular mı ısırmadan bırakmazlar. Diğer bir çeşidi de başlarındaki kocaman gözleriyle diğerlerinden ayrılırlar. At sinekleri bunlardandır.

İnsanların rahatını kaçıran bu büyük sineklerin dışında verdikleri sıkıntı hiç de onlardan aşağı olmıyan, bir de minik sinekler vardır. Bunların başında tatarcıklar gelir.

Sineklerin ne kadar zararlı yaratıklar olduğu herkesin bildiği bir gerçektir. Ama bazı faydaları olduğunu duymak hayli şaşırtıcı olsa gerek. Gerçekten de bazı sinek türleri insanların yararına çalışırlar. Örneğin canlı artıklarıyla geçinenler, pislikleri ortadan kaldırırlar. Bazıları çeşitli asalak kurtlarla beslendiklerinden, bizi bunlardan kurtarırlar. Üstelik diğer hayvanların özellikle tatlı su balıklarının eşsiz yemleridir. Sineklerin en büyük faydası çiçek tozlarını taşıyarak ağaçların meyva vermesini sağlamalarıdır. Biliyorsunuz ağaçların meyva verebilmeleri için erkek ağaçların açtığı çiçeklerdeki «polen» denilen tozların dişi ağaçlara iletilmesi gerekir. İşte sinekler kanatlarıyla bu işi yaparlar.

Böcekler dünyasına açılan pencereden başımızı uzatınca bir kanatlı daha dikkati çeker. Büyüklüğüyle insanların gözünü korkutursa da en küçük sinekler kadar bile zararı dokunmaz. Yusufçuk, ne ısırır, ne de sokar. Üstelik kurtçukları balıkların en çok aradıkları bir yemdir. Uzun vücut ve bacaklarıyla sivrisineği andırırsa da zararlı sineklerden değildir. Su kıyılarında zararsız, sevimli bir hayat yaşar. Ama bütün sinekler Yusufçuk gibi değil ki! Zararlı sinekleri yaşatmamalıyız. Karasineklere ölüm! Yaşasın faydalı Yusufçuklar.

Periskoplar ve Balıklar

DENİZCİLİK tarihindeki ilk denizaltı bir çeşit suya batmış tekneydi. On iki kürekle işliyordu. Hem de bunları insanlar çekiyordu. Hollandalı bir bilginin buluşuydu bu. 1620 de İngiltere'de bu fikrini uyguladı.

Savaşa giren ilk denizaltı Amerikalılarındır. Bu denizaltı 1776 da İngiliz savaş gemilerine karşı kullanıldı.

Bir süre sonra Robert Fulton denizaltılarının geliştirilmesi üzerinde çalışmaya başladı. Kendi kendini yetiştirmiş bir kimse olan bu Amerikalı makine uzmanı, buharlı gemiyi bularak uygarlık tarihinde yepyeni bir çığır açmıştı.

Fulton Nautilus adını verdiği ilk denizaltıyı Fransa'da yaptı ve Napolyon'a gösterdi. İlk atom denizaltısına da Nautilus ismi konmuştur.

İlkin denizaltılar su içinde körü körüne giderlerdi. Dipten su üstündeki düşmanlarına yaklaşırlar ama bu sırada su yüzünden haberleri bile olmazdı. Denizaltı gözü diye tanımlanabilecek periskoplar ancak bu yüzyılın başlarında bulunmuştur. Bu kadar yeni bir araç olmakla beraber Periskop kelimesinin tarihi pek eskidir. Taa eski yunanlara kadar gider. Eski yunancada periskop, «etrafına bakmak» anlamına gelmektedir. Gerçekten de periskop denilen aletin yaptığı iş en iyi böyle özetlenebilir. Periskoplar son derece basit bir fizik kuralına dayanırlar.

En basit şekliyle siz kendiniz de bir periskop yapabilirsiniz.

Birbirleriyle 45° lik açı yapan iki ayna basit bir periskoptur.

Günümüzdeki modern denizaltıların periskoplarında da ana temel budur. Yalnız

(Devamı S. 49 da)

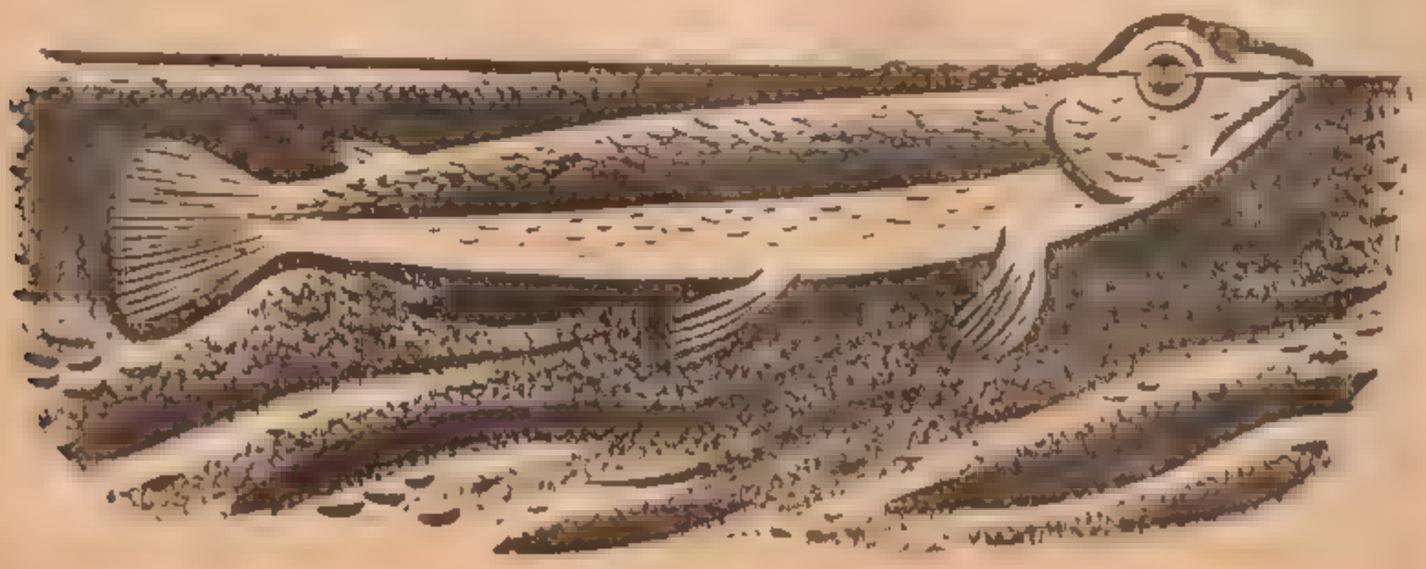

Denizde Üşüyorsanız

Bu yıl haziran ayı pek sıcak geçmedi, hattâ mevsimi yemişleri kiraz, dut, kayısı, erik piyasaya geç çıktı. Çok yakın dostlarınız Pendikte yazlık bir eve çıktılar. Denizin kenarında şirin, bahçeli güzel bir evmiş. Durmadan bizi çagırdılar. Sabahleyin telefonda:

— Artık nazı bırakın, hava bu gün sıcak. Çoluk çocuğu toplayın otomobile atlayıp Pendiğin yolunu tutun, beraberce denize girer güzel bir pazar geçiririz. Çocuklar ve ben senin iznin olmadan banyo yapamıyoruz. O yüzden deniz hakkında bir sürü soru hazırladık. Eğer bu defa da bizi atlatırsan doğrusu güceneceğiz, dedi.

— Peki, bir saat içinde sizde oluruz.

Hazırlandık, yola koyulduk. Pendiğe geldik. Aman Allahım deniz ne kadar güzel. Çarşaf gibi masmavi. Hemen içine dalası geliyor insanın. Ev sahipleri mayolarını giymişler bizleri bekliyorlardı.

— Havalar serin gitti, buraya taşınalı 15 gün oldu. Daha bir kere olsun denize giremedik. Neyse bugün kemiklerimiz ısındı diye konuşan babanın sözü ağzında kaldı. Küçük Seher denize daldı, fakat dalmasıyla çıkması ve bağırması bir oldu. Baktım hava sıcak, çocuk üşüyor, tüyleri diken diken olmuş.

— Çık kızım çık sana deniz yaramaz.

— Neden doktor amca?

— Sende deniz allerjisi var, suya girince rengin kızardı, korkarım başın da dönüyordur.

— Evet, nasıl bildiniz?

— Denizden sen faydalanamazsın, doktorlar buna hidrokusiyon derler, yani organizman soguk suya karşı kötü bir tepki gösteriyor.

— Peki efendim, su sıcak ama ben üşüyorum. Çıkmam doğru olacak.

Bu defa ağabeysi bir şey sorabilir miyim diye söz istedi.

— Sor oğlum.

— Neden herkes yazın plâjlara taşınıyor?

— Deniz banyosundan istifade etmek için. Çünkü deniz suyu sinir sistemine düzen verir, etleri sıklaştırır, oynakları rahatlaştırır, kan dolaşımını canlandırır, iştihayı açar, solunumu derinleştirir, organizmanın bütün kimya alışverişine hız verir. Deniz suyunda hayatın gelişmesine yarayan bütün maddeler vardır, Oksijen, azot, kalsiyum, iyot, demir, bakır, A, B, C, D, PP vitaminleri sonra az da olsa, radyum, toryum, stransiyum gibi radyoaktif unsurlar.

— Peki, herkes denize girebilir mi?

— Deniz iki tarafı keskin kılıca benzer, faydaları kadar zararları da çoktur. Azın karar ve yarar olduğunu bilmiyenleri deniz çarpar. Hastalar, yüksek tansiyonlular, akciğer zafiyeti geçirenler, ateşli rahatsızlıklardan yeni kalkanlar deniz banyosundan vaz geçmelidirler. Ben sizin aile doktorunuz olduğum için bünyelerinizi biliyorum. Seher hariç hepiniz hattâ hepimiz haydi denize koşalım.

Güzel bir pazar geçirdik, denizden faydalandık, bir haftanın yorgunluğunu sulara bırakıp evimize döndük.

Dr. Kâmran ŞENEL

Prensesin Sümbülleri

EVVEL zaman içinde şımarık bir prenses vardı. Kızın bir dediği iki edilmezdi. Etrafına durmadan emirler yağdırırdı. İşine karışılmasına hiç da yanamazdı. Aklınca her şeyin doğrusunu sadece o bilirdi. Bu yüzden eğitimiyle uğraşanların başları dertteydi. Hiç söz dinlemez, hep söylenilenlerin aksini yapardı.

Dadıst prensesin ayakkabılarını bağlamadan gezdiğini görünce tutup nasıl bağlanacağını gösterdi. Kız kopere bindi. Bağları çıkarıp yere fırlattı.

«Pabuçlar benim değil mi? Nasıl istersem öyle giyerim» diye kadına bir güzel çıkıştı.

Aynı şey seyis ata nasıl binileceğini öğretmeye kalkınca da oldu.

Prenses

«Ben bildiğim gibi binerim» diyerek ufak bir merdiveni hayvanın sırtına dayadı. Bu buluşu pek hoşuna gitmişti.

Saraydaki öğretmen, kıza okuma yazma öğretmeğe çalışırken, o yine:

«Ben istediğimi yaparım» diye direniyordu.

Öğretmen tahtadaki harfleri cetvele birer birer göstererek adlarını söylüyordu ama kız yine bildiğini okumaktan geri kalmıyordu.

Öğretmen:

«Buna A denir. Alfabenin birinci harfidir.»

Prenses

«Ben ona sivri tepeli dağ diyeceğim.»

«İkinci harf, B dir.»

«Ben çift gobekli derim.»

«C, D, E.»

«Yarım daire, yarım daire, bir çizgi, tırnak.»

Öğretmen, bu dik kafalı kıza hiç bir şey öğretilemiyeceğini anlamıştı. Derin derin içini çekti.

«İyi ama, kimse dediklerinden bir şey anlamaz ki.»

«İşleri ne benimkini öğrensinler öyleyse!» dedi prenses. Sonra burnunu havaya kaldırıp, bağsız pabuçlarını şıpırdata şıpırdata odasının yolunu tuttu.

Günün birinde saraya ihtiyar bir kadın geldi. Prensese, bir demet katmerli sümbül getirmişti. Bu hediye kızın çok hoşuna gitti. Uzun uzun kokladıktan sonra:

«Ohh!» dedi. «Mis gibi, hiç böyle çiçek görmemiştim. Ne bunlar?...»

«Sümbül» dedi ihtiyar. «Elimle yetiştirdim. Hemen suya koyarsanız günlerce solmaz.»

Prenses

«Ben ne yapacağımı bilirim,» dedi. «Şimdi gidip çekmeceme koyacağım. Mendillerim de mis gibi koksun!»

İhtiyar kadın üzüntüyle,

«Olurlar, prensesim» dedi.

Kız yine burnunu havaya kaldırıp,

«Görürüz» diye cevap verdi.»

Kadın elindeki paketi uzatıp,

«Bunlar da soğanları. Yalnız ancak beş tane getirebildim. Ekerseniz hemen açarlar. Nasıl dikileceğini anlatayım mı prensesim?»

★ Tatilde dişlerini kontrol ettirmeyi unutma ★

«Yok, yok ben bildiğim gibi bakarım onlara» dedi prenses. Sonra yine burnu havada, ayakkabılarını sürüye sürüye odasına girdi. Çekmeceyi açıp, çiçekleri yerleştirdi. Soğanları da yanlarına koydu.

Ertesi sabah, kalkar kalkmaz koşup çekmeceyi açtı. Ne yazık ki çiçekler solmuş, buruşmuştu. Çok üzüldü. Gözlerini kurulamak için bir mendil alınca soğanlardan biri yere yuvarlandı. Onu görünce aklına çok güzel bir şey geldi.

«Tamam kadın bunların açacağını söylemişti.» Soğanları avcunun içine alıp incelemeğe başladı. Baktı, baktı, baktı. O buruşuk yumruların nasıl mis gibi kokulu, renk renk çiçek olacağına bir türlü akıl erdiremiyordu.

Soğanlardan birini tokasiyle parçaladı ama içinde çiçek filân yoktu. Bir diğerini ayakları altına alıp çiğnedi. Gene bir şey çıkmadı.

Divana uzanarak bir çare düşünmeğe başladı. Düşünürken bir ara daldı. Rüyasında bir şapkadan tavşanların çıktığını gördü. Uyanınca, herhalde soğanları bir şapkaya koyarsam içinden çiçekler çıkar, diye düşündü. Hemen babasının şapkasını aldı, içine soğanları doldurdu. Ama şapkadan hiçbir şey çıkmadı. Üstelik şapkanın beyaz ipekli kumaşı da kirlendi. Başka bir yol bulmalıydı.

Odaları dolaşırken bir yandan da soğanlardan çiçek yapmanın yollarını araştırıp duruyordu. Alt kata indi. Uşaklardan biri soba yakıyordu. Adam kibritli kutunun kapağına sürttü. Çıkan alev kurulukları tutuşturuverdi.

Prenses:

«Kimbilir» dedi. «Belki bu soğan da böyle çiçek açacak!»

Hemen kutuyu aldı. Soğanı kapağa sıkıca bastırdı ve yere koydu. Epeyce bir süre bekledi ama hiçbir şey olmadı. Yine umutları suya düşmüştü.

Az sonra mutfağa girdi. Durup aşçıyı seyretmeğe başladı. Kadın, un, süt, yumurta şekeri birbirine karıştırıp yoğurdu. Hamurdan ufak ufak parçalar koparıp biçim verdi. Sonra da tepsiye yerleştirdi ve fırına attı. Prenses fırından mis kokulu nar gibi çöreklerin çıktığını görünce bu defa soğanların sırrını bulduğunu sandı. Bir ara aşçı arkasını dönünce hemen cebindeki soğanları bir tepsiye koyup fırına atıverdi.

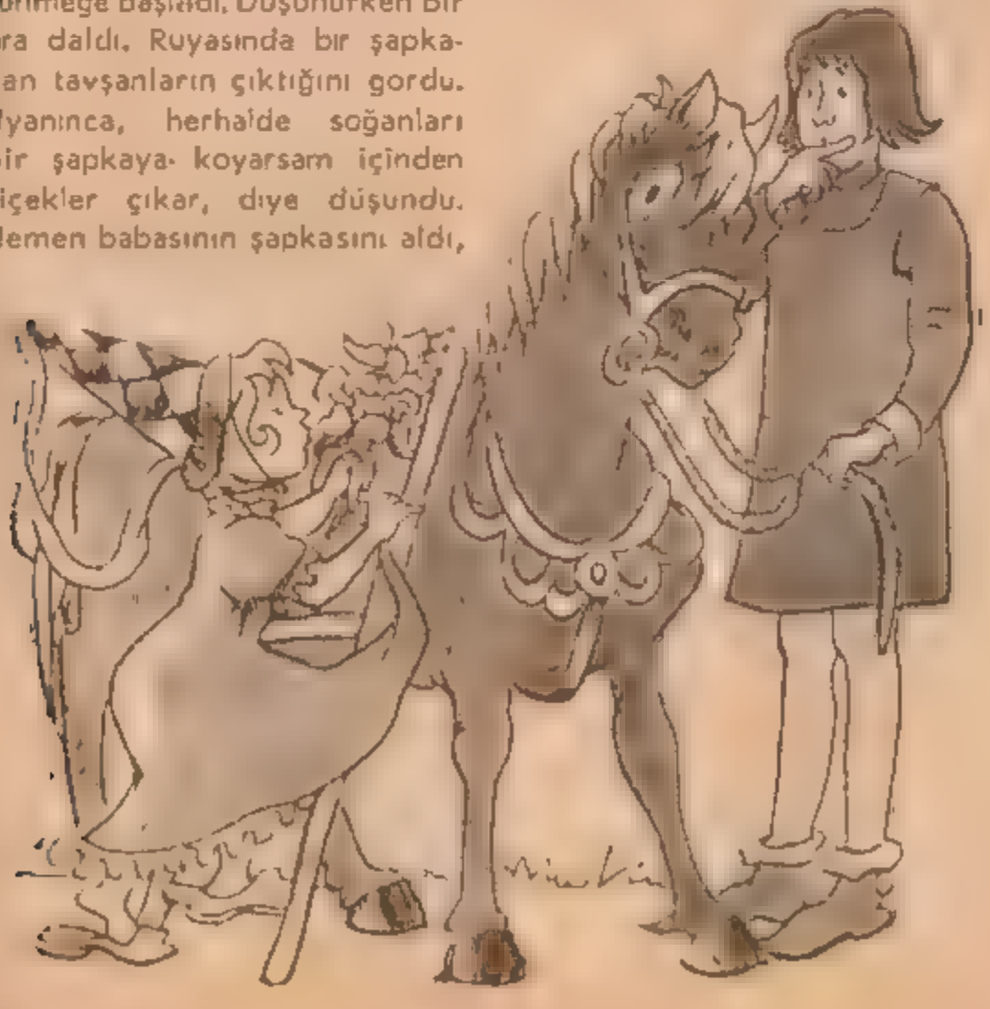

Sabırsızlığından yerinde duramıyordu. Çıkarınca gözlerinden yaşlar boşandı. Soğanlar kararmış, buruşmuşlardı.

Üzgün üzgün bahçeye çıktı. Elinde hiç soğan kalmamış. Ama ne yapıp edip o güzel kokulu çiçeklerden edinmek istiyordu.

Gözlerini sildi. Az ilerdeki çayırda otlayan minik atına doğru koşmağa başladı. İkide bir pabuçları ayağından çıkıp geride kalıyordu.

Atın sırtına merdiven dayamağa kalkışınca hayvan şahlanarak çayırın obur ucuna kaçtı.

Artık kızcağızın kolu kanadı kırılmış, büyük bir umutsuzluğa kapılmıştı. Ömründe ilk defa böyle bir şeyle karşılaşıyor, istediği olmuyordu.

Bu sırada arkasından biri seslendi:

«Bir şeye canınız mı sıkıldı, prensesim?»

Kız başını çevirince bir gün önce çiçekleri getiren kadını gördü, sevinçle,

«Ben de sizi aramaya çıkacaktım, İyi ki karşılaştık» dedi. «Bir kaç soğan daha istiyecektim. Hem de bana nasıl yetiştirileceğini öğretmenizi.»

«Zaten ben de bunun için geldim» dedi yaşlı kadın. «Şu pakette soğan var. Çiçekçi de nasıl yetiştirileceğini bu kâğıda yazdı.»

Prenses kâğıdı eline aldı baktı, baktı. Ama hiç bir şey anlıyamadı.

«Gözluklerimi evde unutmuşum dedi kadın. Yazıyı pek seçemiyorum. Tek tek harfleri söyleyin, bakalım ne diyor.»

Prenses

«Peki» dedi. «Kıvrık yılan, sivri tepeli dağ, tırmık, direk...»

Kadın şaşkınlıkla:

(Devamı S. 50 de)

Küçük Mahmut

13 yaşındaki Mahmut, Nil kıyısındaki köylerden birinde yaşayan bir Fellah çocuğudur. Annesi, babası ve kardeşleri ile birlikte kerpiçten yapılmış küçük bir kulübede oturur. Bitişiklerindeki ahırda da hayvanları barınırlar. Mahmut ve 11 yaşındaki kardeşi Ali babalarına tarla işlerinde yardım ederler. 9 yaşındaki Ömer hayvanların bakımı ile uğraşır, onun küçüğü olan Hatice ise annelerine yardım eder ve daha küçük olan iki kardeşleri ile uğraşır. Böylece ailede herkesin kendine göre bir ödevi vardır. Fakat gene de hayatları çok ağır şartlar altında geçer, işleri zor ve yorucudur. Çünkü Mısırda çok sıcak ve kurak bir iklim hüküm sürmektedir. Eğer Nil nehri olmasaydı burralarda yaşanmazdı. Zaten Mısırın Yüzölçümünün % 97 si çölden ibarettir. Sadece Nil'in aktığı 20 km. genişliğini bulan vâdi ve ırmağın denize döküldüğü yerdeki «Delta» adı verilen sulak bölge verimli topraklardan meydana gelmiştir. (Delta, nehirlerin akarken berraberlerinde sürükleyerek getirdikleri ve denize döküldükleri yere yığdıkları birikinti topraklardır). Nil her sene yaz bitiminde ve sonbaharda taşarak yatağının her iki yanındaki arazıyı sular ve geride bıraktığı alüvyon adı verilen tortu ile aynı zamanda toprağı gübreler. Böylece bu dolaylar tarıma elverişli hale gelirler İşte Nil vâdisinin meydana getirdiği bu dar şerit üzerinde 26 Milyon insan çok sıkışık bir halde yaşarlar Bunların çoğunluğunu küçük bir toprak parçasına sahip olan ve onu işleyen köylüler teşkil eder ki bunlara da Fellah adı verilir. Ülkenin nüfusunda her sene 1 milyon kadar artış olduğundan, bu topraklar ileride gitgide kalabalıklaşan Fellahlara dar gelecektir elbette. Daha şimdiden Mısır halkının % 70 i günlük geçimlerini sağlamakta güçlük çekmekte ve aç kalmaktadır. Bu durumu değiştirebilecek ve ülkeyi kalkındırabilecek tek ümit kaynağı da gene Nil ırmağıdır. Sonbaharda nehrin suları yağan yağmurlardan gitgide kabarıp taşar. Bu sıralarda Nil suları, senenin en kurak geçen Mayıs ayına kıyasla 1000 misli artmış olur. İşte boşu boşuna ve hiç istifade edilmeden Akdenize dökülen bu suları büyük bir havuzda toplamak ve kurak aylarda tarlalara akıtmak suretiyle daha geniş bir arazi verimli bir hale getirilmeğe çalışılmaktadır. Bu amaçla ilk defa 1902 yılında Asuvan'da bir baraj yaptırılarak suların biriktirilebileceği büyük bir havuz meydana getirilmişti. Yazın kurak aylarında bu havuzun suları birçok kanallarla etraftaki arazıden geçirilir ve tarlalar sulanabilir. Böylece buralarda yılda 3 defa ürün alınmaktadır. Nil vâdisindeki kanalların hepsi birbirine eklense 20.000 km. uzunluğunda bir su yolu meydana gelirdi. Bu kanalların bir kıyısından obürüne, köprü yerine, iple çekilen sallarla geçilir. Nilde ve geniş kanallarda küçük vapurlar da işlemektedir ve bunlar en ucuz taşıma araçlarıdır.

Fakat Asuvan barajı zamanla ülkenin ihtiyaçlarını karşılayamıyacak hale gelmiştir. Gittikçe artan nüfus daha geniş toprakların verimli hale getirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu yüzden eski barajın

2 km. güneyinde onun 20 katı kadar su biriktirmeye elverişli daha büyük yeni bir baraj yaptırılmaya başlanmıştır.

Malumat, geçen sonbaharda, tarlalarının su altında bulunduğu bir sırada, köydeki okulunun öğretmeni ve sınıf arkadaşlarıyle birlikte Asuvana gitmek ve gerek eski barajı gerekse yeni barajın hazırlıklarını yakından görmek fırsatını buldu. Ömründe ilk defa köyünün sınırları dışına çıktığından büyük bir merak ve heyecan içindeydi. Yolda öğretmenin anlattıklarını can kulağı ile dinliyor birçok yeni bilgiler kazandığı için sevinmiyordu. Fakat Asuvan barajına yaklaştıkça artan müthiş bir gürültü gittikçe konuşarak anlaşmayı güçleştiriyordu. Bu gürültü, barajın açık duran 180 tane kapağından köpüre köpüre büyük bir basınçla dışarı akan suların ileri gelmekteydi. Öğretmen suların kulakları âdetâ sağır eden uğultusunu bastırıp sesini çocuklara duyurabilmek için avaz avaz bağırarak çocuklara şu bilgiyi verdi:

«Bu baraj 2 km uzunluğunda ve 52 m yüksekliğinde kalın bir duvardır. Şu sıralarda Nil nehrinin çıktığı dağlara ve onu besleyen Viktorya gölüne çok yağmur yağdığından nehrin suları çoğalmış ve Asuvan barajının meydana getirdiği havuz fazlasiyle dolmuştur. Bu yüzden suların bir kısmını dışarı akıtmak gerekmektedir. Duyduğunuz gürültü işte dışarı akıtılan bu suların çıkardığı sestir. Yeni yapılmakta olan Sed el Ali barajı, şimdi boşa giden bu suların ziyan olmasını önliyecektir. Yeni baraj 110 m yüksekliğinde ve 5 km uzunluğunda olacaktır ve 120 milyar metreküp su biriktirilmesini sağlayacaktır. Böylece Sudan'ın içlerine doğru uzanan 600 km enindeki bir arazi sular altında kalacaktır. Buralarda bulunan köylerin başka yerlere nakledilmesi gerekmektedir. Bu köylerden başka eski devirlerden kalma, tarih değerleri çok yüksek olan Firavun saraylari, tapınakları ve güzel Anıtlar da suların altında kalmaya mahkûmdur.

Bunların başka yerlere taşınmaları çok pahalıya mal olacağından şimdilik kurtarılmaları mümkün görünmüyorsa da, UNESCO bu iş için gerekli parayı sağlamağa çalışmaktadır.»

Öğretmenleri Mahmuda ve arkadaşlarına yeni barajın inşa edildiği yeri de gösterdi. Çocuklar 8 sene sonra tamamlanacak olan bu büyük yapıyı gözlerinin önünde pek canlandıramadılar, çünkü şimdilik işler henüz başlangıç safhalarındaydı. Öğretmen yeni baraj hakkında öğrencilere şu bilgiyi verdi:

«Barajın yapılması için Nil yatağının bu kısmında suların boşaltılması gerektiğinden, nehir 16 m çapındaki tünellerden geçirilerek yolu geçici bir zaman için değiştirilmiştir. Bu tünellerin yapılması şimdi bitmiş durumdadır. Sed el Ali adı verilen bu yeni baraj tamamlanınca ülkemizin daha geniş bir kısmı sulanabilecek ve bu sayede her sene alacağımız ürünler şimdikinin %35'i kadar artacaktır. Ayrıca biriktirilen suların kuvvetiyle işletilen bir Elektrik fabrikası kurulacak ve buradan elde edilen akımdan bütün köylere elektrik verilebileceği gibi bir çok fabrikalar da çalıştırılabilecektir. Bu fabrikalar ise gene binlerce insan için yeni yeni iş verimini sağlanmasına varacak, halkın gelir kaynakları artacaktır. Üstelik elektrikle işletilen tulumbalar vasıtasiyle kanallardaki sular tarlalardaki arklara verilebilecek, toprağın sulanması çok daha kolaylaşacaktır.»

Mahmut bunu duyunca: «Aman ne iyi!» diye bağırdı. «Demek ileride köy çocukları çok daha rahat bir hayat sürebilecekler. Ben her gün kızgın güneşin altında eski usul tulumbalarla su çekmek için ne kadar yorulduyorum, tarlaya, bahçeye su vermek için nasıl uğraşıyorum!»

O akşam Mahmut köyündeki kerpiçten yapılmış kulübesine dönünce bütün gördüklerini ve işittiklerini ailesine bir bir anlattı. İleride daha düzenli ve rahat bir hayata kavuşabilmek ümidi herkese günün dertlerini çabucak unuttırdı ve yeni yapılan büyük baraj üzerinde daha uzun uzun konuşup gelecek için yeni yeni planlar kurduktan sonra geç vakit uykuya yattılar. Herbirinde belki ömürlerinde ilk defa olmak üzere derin bir iç rahatlığı vardı.

Derleyen:
S. Türkiş Noyan

Elips nasıl çizilir

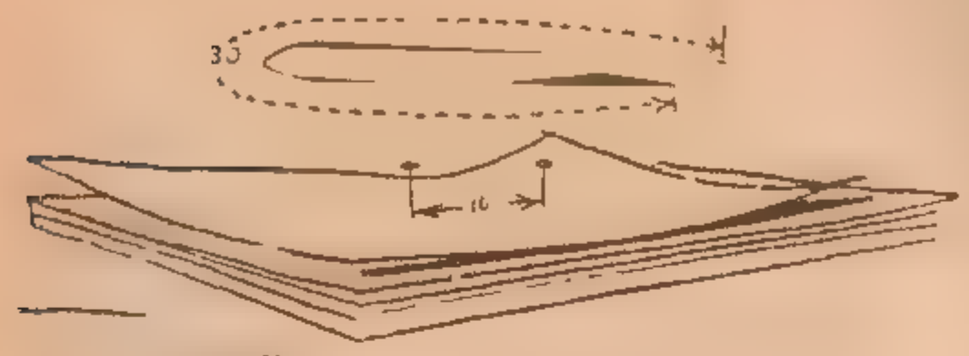

Son zamanlarda gazetelerlerde, dergilerde, radyo yayınlarında sık sık uzayla ilgili haberlere rastlıyoruz. Yeni fırlatılan suni peyklerden, bunların yörüngelerinden söz ediliyor. Şimdi bu eğlenceli oyunla hem çizimi hayli güç olan bir şekli bir çırpıda çizivermeyi öğrenecek, hem de bir suni peykin, odaklarından birinde yerkürenin merkezi bulunan bir yörünge üzerinde dolaştığını duyunca veya okuyunca bunun ne demek olduğunu anlıyabileceksiniz.

Bir tabaka paket kâğıdını masanın üstüne yayın. Daha küçük kâğıt da kullanabilirsiniz. Kâğıdın üzerine Şekil 1'deki gibi 10 cm. arayla iki toplu iğne saplayın. Sonra 30 cm. kadar uzunluğunda bir ip alıp iki ucunu birbirine bağlayın, ip halkasını toplu iğnelerin üstüne geçirin. Kaleminizi de bu halkanın içine sokun. Sonra ipi iyice gererek Şekil 2'deki gibi bir üçgen meydana getirin. Şimdi sıcım gergin kalmak şartiyle kalemi kâğıt üstünde oynatın. Kusursuz bir elips çizdiğini göreceksiniz.

Elips odak denilen iki merkezi bulunan bir iğridir. Söyle bir özelliği vardır: Elips üstündeki herhangi bir noktanın iğrilere uzaklığının toplamı hiç değişmez. Bunun aynı kalması öyle akıl almaz birşey değil. Düşünün bir kere, ne toplu iğneler yerinde oynuyor, ne de ipin boyu değişiyor!

Gezegenler ve uydular uzayda dolaşırlarken birer elips çizerler. Yerküre güneşin etrafında dönerken odaklarından birinde güneş bulunan dev bir elips çizer. Ay ve yeryüzünden fırlatılan sun'i peykler, yer etrafında, odaklarından birinde yer küre bulunan, elipsler çizerler.

Odamızı şöyle bir göz atarsanız, bir sürü elips görebilirsiniz. Yuvarlak şekilli cisimlere yandan bakılınca yumurta veya elips şeklinde görünürler. Paralar, tabaklar, abajurların üst kısmı v.s.

YENİ CİLDİMİZ ÇIKTI

Doğan Kardeş'in 18 inci cildi de çıktı. Ayrıca 14 üncüden 18 inciye kadar olan ciltlerimizden de elimizde az miktarda bulunmaktadır. Her gün okumaktan usanmıyacağınız, size zevkli ve öğretici saatler geçirtecek olan bu Doğan Kardeş ciltlerinden edinmek isteyen kardeşlerimize haber veririz. Her cildin fiyatı 15 liradır. İsteme adresi: Doğan Kardeş Yayınları - P. K. 1146 - İstanbul

Sihirli Mantar oyunu

Gereken malzeme: Bir su bardağı ve irice bir sise mantarı.

Bardakla mantarı arkadaşınıza verin. Yapacağı iş son derece basit. Bardağı su doldurmak ve mantarı içinde yüzdürecek. Yalnız bir tek şartımız var: Mantarın bardağın kenarlarına değmemesi gerekiyor, görüyorsunuz ya ne kadar kolay! Arkadaşınız belki de dudağını bükerek işe başlıyacak ama ileri sürülen şart epeyce terletecek onu. Mantarı nasıl, nereye koyarsa koysun az sonra bardağın kenarında kaydığını görecek.

Arkadaşınız artık bu işten vazgeçince fizik kurallarından faydalanılarak bunun kolayca yapılabileceğini gösterin ona.

Bardağı ağzına kadar doldurun. Mantarı da içine atın. Sonra bir kaşığa su koyup büyük bir dikkatle bir iki damla su daha ekleyin. Mantarın hemen bardağın ortasına gelip durduğunu göreceksiniz.

Neden böyle oldu acaba? Eğilimsiz yan taraftan bardağa bakın. Su yüzünün Şekil 1'deki gibi bombeleşmiş olduğunu göreceksiniz. Halbuki ağzına kadar doldurulan suyun bardağa değdiği kısımlar daha yüksektir.

Ortadaki kabarmanın sebebi de yüzey gerilimidir. Su moleküllerinin ayrılmasını, bardaktan dökülmesini önliyen, onları bir arada tutan bir kuvvettir bu. Suyun yüksekliği ortada en fazladır. Bu yüzden mantar da orada durur.

PERİSKOPLAR ve BALIKLAR

(Baştarafı S. 42 de)

karmaşık ayna, mercek ve prizmalarla desteklenerek gösterme gücü arttırılmış, daha yeterli bir duruma konulmuştur. Birçok denizaltıların istenildiği zaman deniz yüzeyine çıkarılıp, içeriye alınabilen üç periskobu bulunur. En uzunu, en güçlüsüdür. Gökyüzünü ve denizi her yönde tarar. Öteki özellikle geceleyin görmeye elverişlidir. Üçüncüsü ve en küçüğü hücumlar için kullanılır.

Denizaltı dibe dalınca içindekiler periskopla su yüzünü, her yönde gözliyebildiklerinden öteki gemilerin hızlarını, gidiş yönlerini ve kendilerinden ne kadar uzak olduklarını ölçerler. Bütün bunlar yüzeye çıkmadan torpili tam hedefe atabilmek içindir. Aynı zamanda periskoptan faydalanarak resim de çekmek mümkündür. Periskoplar denizaltıların gözü olduğu halde bunlar su içinde değil de su üstünde yani havada çalışabilirler. Başka bir deyişle yalnız deniz yüzünü gösterirler, su altını değil. Güney Meksika sahillerinde yaşıyan bir balık bu iki işi de birden yapabilmektedir. Bu bakımdan insanoğlu tabiatı geçememiştir. Bu garip balıkların gözlerinde çift mercek bulunur. Üst mercekler, hayvana su yüzeyini gösterir. Aynı zamanda gözündeki alt merceklerle de su içini görmektedir. Bu da denizaltıların daha henüz ulaşamadığı bir mükemmellik derecesidir.

AMERİKANIN GERÇEK BULUCULARI

(Baştarafı S. 32 de)

yurtlarına, yani Asya'ya dönmeleri imkânsız durumu geldi. Bir kısmı Alaskaya yerleşti. Bunlara sonradan Eskimo denildi. Bir kısmı da yaban sığırları peşinden kuzey Amerikanın geniş ovalarına indiler. Buralarda mısır ve patatesi bulup onlardan da faydalanmağa başladılar.

Kollar halinde kıtanın içlerine doğru ilerliyorlardı. Bazıları Meksika ve Peru'daki yüksek yaylalar ve dağlık topraklarda yerleştiler. Burada eski Yunan ve mısır uygarlığıyla boy ölçüşebilecek parlak bir uygarlık kurdular.

Bir kısmı da göçebeliği bırakmamıştı. Güneye doğru yürüyorlardı. Böylece Güney Amerikanın en güney ucuna, Tierra del Fuego'ya (Ateş ülkesi) kadar indiler

Bütün bunlar birbirine eklenirse tarihteki en uzun, en çetin, en çok güç ve sabır istiyen bir keşfin hikâyesi ortaya çıkar. Anavatanlarından çıkıp yeni yeni ülkelere giden bu insanları sular, diğer insanlardan büsbütün ayırdı.

Dünyanın diğer bölgelerinde yaşıyanlar onları bulmcaya kadar kendi kendilerine büyük başarılara ulaştılar. Bugün bile hakkında pek az bilgi edinebildiğimiz parlak uygarlıklar kurdular.

ALTIN ÇOCUK

(Baştarafı S. 20 de)

Büyükbaba cevap vermedi.

Çocuk artık atın satılacağından emindi. Bu arada binici Yavuz da:

«Şu at çok hoşuma gitti» diye altın çocuğu gösterivermez mi! Dünya başına yıkılıyor gibi oldu çocuğun.

«Bunu almak istiyorum.»

Yüksel hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

«Çok çok kötü bir şey yaptım büyükbabacığım» diyordu.

Büyükbaba kolunu Yükselin omuzlarına koydu:

«Herkes hata yapabilir, yavrum üzülme!» dedi. «Önemli olan hatalarını kabul edip onlardan ders almaktır.» Sonra binici Yavuz'a döndü:

«Dostum» dedi. «Gücenme sakın. O beğendiğin arap atı satılık değil. Az öncesine kadar kararım bu kadar kesin değildi. Ama şimdi karar verdim. Altın Çocuk Yükselin doğum günü hediyesi olacak!»

PRENSESİN SÜMBÜLLERİ

(Baştarafı S. 44 de)

«O da ne» dedi.

«Buradaki harfler. Siz harfleri söyle dememiş miydiniz?»

«Hayret, doğrusu. Bu yaşta bir kızın alfabeyi bile bilmemesi»

Prenses yutkundu, öksürdü, utancından kıpkırmızı kesildi.

Sıkıcı sessizliği yine kadın bozdu.

«Sana nasıl yetiştirileceğini anlatayım. Öyle sandığın gibi kolay bir iş değil. Hem çiçek açması için de aradan epeyce bir zaman geçmesi lâzım.»

Bir ara kadının gözü kızın pabuçlarına ilişti.

«Prensesim» dedi. «Pabuçlarınızın bağı düşmüş.»

«Düşmecli Ben çıkarmıştım. İlk işim, onları takmak olacak. Böyle yürümesi çok zor oluyor. Sonra da gidip öğretmeni bulacağım. Alfabeyi öğretsin. Bir şey daha var. Ata merdivenle mi binilir?»

İhtiyar kadın kahkahalarla gülmeğe başladı:

«Merdiven mi, prensesim? Ne merdiveni? Sevgili prenses yeryüzünde hiç kimse böyle bir saçmalık yapmaz.»

Prenses içinden,

«Bundan böyle de yapmıyacak» dedi.

TATİL TEHLİKELERİ

(Baştarafı S. 8 de)

şarttır. Bu da iyi bir bakımı ve kontrolla sağlanabilir.

İşte sevgili çocuklar, Doğan Kardeş tatil eğlencelerinden ve bunların beraberlerinde getirdikleri tehlikelerden bazılarını önünüze serdik. Bu konuda daha pek çok şey söylenebilirse de sözü uzatmayıp eksik bırakılan kısmı büyüklerinizin tamamlıyacağını umuyoruz.

Sağlıkla kalın.

AFACANLAR

KAZ AYAKLARINI GİYİN !
YÜZME DERSLERİ SAATİ 10 11
MASKELERİ TAKIN !
SİMİTLERİ ALIN !
HAVUZA MARŞ. MARŞ!
ŞİMDİ "YÜZME DERSLERİ" KİTABINDAN OKUYACAKLARIMI DİNLEYİN !

Doğan Kardeş Yapı ve Kredi Bankasının bir kültür hizmetidir.